

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 <http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 33 (2362) Год XLVI

Беласток 19 жніўня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Злачынства значыць *zbrodnia*

Мікола ВАЎРАНЮК

Трэба мець своеасаблівы талент, каб склікаць прэс-канферэнцыю і не ўмечь на ёй ясна выказацца. Каб праз два дні выдаваць спецыяльную заяву з абвяржэннем таго, што было сказана і што чулі ўсе журналісты.

— Кожны чалавек мае права на годнае пахаванне і ўшанаванне яго памяці, — сказаў 7 жніўня ў Падляшскай ваяводской управе Андрэй Пшэвонькі, генеральны сакратар Рады аховы памяці змагання і пакут польскага народа.

Сустрэчу ў справе помніка на супольнай магіле 30 беларускіх сялян Бельскага павета, забітых у 1946 годзе атрадам *Narodowego Zjednoczenia Wojskowego*, якім камандаваў Рамуальд Райс, псеўданім „Буры”, наладзіла падляшскі ваявода Крыстына Лукашук. Зрабіць гэта рэкамендавала яшчэ пад канец чэрвеня міжведамасная група па пытаннях нацыянальных меншасцей, якую складаюць працтваўнікі розных міністэрстваў Польшчы. Тым часам Казімеж Уядоўскі, міністр культуры і нацыянальнай спадчыны, у апошні дзень сваіх паўнамоцтваў вырашыў не даваць згоды на помнік на ваенных могілках у Бельску.

Krystyna Łukaszuk: — Stanowczo protestuję przeciw używaniu w mediach określeń jego [„Burego”] — rządowej działalności jako zbrodniczej.

Грамадскі камітэт сем’яў закатаваных пачаў старанні аб пабудове помніка зараз пасля эксгумацыі і перапахавання астанкаў у 1997 годзе. Быў зроблены праект, сабраны гроши і атрымана згода Раённай управы Бельска-Падляшскага. Пабудову ўстрымала ваявода Крыстына Лукашук і ад таго часу вядзенца валакіта з помнікам. Сем’я ахвяраў апелявалі да міністра ўнутраных

[працяг ↗ 2]

W tym miejscu 25 lipca 1997 roku pochowano szczątki 30 mieszkańców b. pow. Bielsk Podlaski pomordowanych 31 stycznia 1946 roku k. wsi Puchaly Stare gmina Brańsk przez oddział zbrojnego podziemia PAS-NZW kpt. Romualda Rajsa ps. Bury. Takie tekst na budżetowym pomniku u Belsku — zdradzał się pасля прэс-канферэнцыі 7 жніўня — быў адзіным канкрэтным выпікам двухгадзіннай сутрэчы у Падляшскай ваяводской управе.

Камбайн „Дон” малочць на палетку Грыши Мароза.

Паспець перад дажджом

Аляксей МАРОЗ

У гэтым годзе жніво распачалася ў пачатку жніўня і хутка набліжаецца да канца. Амаль усе гаспадары жнуць цяпер камбайнамі. Вельмі рэдка сустрэнем снапавязалкі або людзей з сярпом ці касою. Вяскоўцы згодна заяўляюць, што сёлетні плён крыху горшы за мінулагодні.

Каб даведацца, як праходзіць жніво ў Старым Беразове, вырашыў я наведаць Юрыя Ялозу, які гаспадарыць на 270 гектарах. Нядайна купіў ён камбайн „Дон 1500”, якіснасць працы якога пачалі хваліць аднавяскоўцы. Калі дабраўся я ў Старое Беразова, на пана-дворку спадарства Ялозаў было пуста. Пазней я даведаўся, што пасля вяртання з малачарні гаспадары наведваюць дом сына Юрыя. Там вызначаецца чарговасць працы ягонага камбайна. На неабгароджаным яшчэ ад вуліцы пана-дворку стаялі некалькі трактароў і камбайн „Бізон” у частках. Дачка паведаміла, што бацька жне непадалёк вёскі і можна туды лёгка даехаць. Я адразу патрапіў на камбайн, які жаў пшаніцу. Хутка паявіўся гаспадар, з якім завёў я размову пра сёлетніе жніво.

— Збожжа ў гэтым годзе горшае, — пачаў паясняць Павел Петручук, — бо нейкі грыб на ім завёўся. Калоссе чорнае і ненарослае. Я, прадаўду кажучы, не апышкаваў збожжа, бо тады трэба бы было б яшчэ дакладваць да яго вырошчвання. Але і тыя людзі, якія прымянілі адпаведныя сродкі ад грыба, не ліквідавалі яго. Найгорш аднак, што збожжа цяжка працаць. Хаця агенцтва будзе плаціць толькі па 600 злотых за тону пшаніцы, то і за гэтую цану цяжка будзе яе працаць. Сёлетніе зерне дробнае, мала ў ім бялка і глютену.

У час размовы П. Петручук крыху ўхваляваўся і неспакойна пазіраў на прамку камбайна, які затрымаўся пасярэдзіне поля.

— Гэты камбайн з Гайнайскага СКР прыехаў, — сказаў спадар Павел. — СКР ледзь дыхае цяпер, таму і ягоныя мышыны псуюцца. Вось там далей „Дон” ездзіць. Людзі кажуць, што добра жне. Хутка ездзіць, шырока бярэ і чыста малоціць.

Даведаўшыся, як дабрацца да поля з камбайнам „Дон”, вяртаюся ў вёску і ў туман пылу, які ўзнімаецца на пясчанай дарозе, еду да другога камбайна. Тут на паслугі Юрыя Ялозы чакае больш гаспадароў.

— Гэты „Дон” гектар за пайгадзіны жне. Ужо зраніцы я меў пачаць малачубу, але Юрый адтэрмінаваў прыезд, бо на месцы ёсьць што малациць. Сёлета ўсюды роўна даспела і калі прыедзе камбайн, будзе жаць у мяне да позняга вечара. Каб толькі перад дажджом паспець. Думаю, што ў гэтым годзе нядрэнны плён будзе, хаця ў некаторых месцах збожжа вылегла і парасло. Найгорш, аднак, што ў гэтым годзе драбнейшае зерне, менш у ім бялка, цяжка такое збожжа працаць, — заяўляе малады гаспадар Уладзіслаў Раманюк з Махнатага, які гаспадарыць на 50 гектарах, распажаных калі Махнатага, Старога Беразова і Новаберазова. — Чатыры гады таму купіў я 18 гектараў поля, але зараз не хачу ўжо купляць, бо прыбытак невялікі. Два трактары і ўсе свае сельскагаспадарчыя мышыны ёсьць, адно камбайна не хапае. Не планую купляць, бо ўсё жніво зашмальцаваны праходзіў бы і для сябе часу не меў.

Калі размаўляю з Уладзіславам Раманюком, пад'язджае камбайн да пустой прычэпі і пачынае высипаць пшаніцу.

— Я нават і не спадзявалася, што так добра абродзіць збожжа. А такое ж слабое было, — здзіўляецца спадарыня Марыя Палікатус.

[працяг ↗ 3]

Абцугі на ўесь свет

Чэмпіянат па кіданні кавальскіх абцугаў у Арэшкаве-Парыеве, на гаспадарстве „Купала” Ірэны і Зіновія Галёнкаў стаў ужо традыцыяй. Другі раз сабраліся ўдзельнікі ды гледачы з нашае краіны (Гайнаўка, Беласток, акаличныя вёскі), Беларусі ды Нямеччыны.

[агратурызм ↗ 3]

Вярніма нармальнасць

— Можна карыстацца еўрасаюзнымі дабрадзействівамі, але дзеля таго трэба мець свой узнос. Пакуль мы гэта не маем, пакуль наша эканоміка ледзь дыхае, дапучэнне да Еўрасаюза нічога нам не дасць. Трэба падняць нашу эканоміку і толькі тады старацца ў Еўрасаюз, і адтуль браць дапамогу.

[інтэрв'ю з С. Плевам ↗ 4]

Мёртвы сезон

Найгорш у час канікулаў хворому чалавеку. Лекар, які апекаваўся мною, адпачывае на моры, а практыкантка, якая яго заступала, прымаючи вельмі дастойную позу ўсёвяднага медыка, накіравала мяне да спецыяліста, які можа заняцца маймі хваробамі толькі пры канцы каstryчніка.

[лета ў горадзе ↗ 4]

Захаваць даўніну

— Спачатку купіў я поле і шукаў хату, дзе мог бы пераначаваць ды пакінуць свае сельскагаспадарчыя прылады. Калі трапіўся стary dom з вялікім панадворкам, купіў я без аглядкі, а пасля падумай, што можна было б яго рэстайурыраваць, каб след па мінульым астаўся для маладога пакалення.

[вяртанне на бацькаўчыну ↗ 5]

На пустыні тужсаць на зелені

Егіпет калісьці паразітаў саванна, у якой бурліла жыццё. Змена клімату ў эпоху неаліту прымусіла егіпцян перасяліцца ў пойму Ніла. Астатні ашар стаў пустыні. Да нашага часу захаваліся помнікі архітэктуры, прыклады іерагліфічнага пісьма.

[падарожжы ↗ 5]

Беларускі фест у Бандарах

Фест прыцягнуў не толькі жыхароў бандарскага пасёлка. Паслухаць беларускія песні прыйшли людзі з Рыбакоў, Бандароў, Багнюкоў, абедзвюх Таніц, Семяноўкі, Лешукоў, Юшкавага Груда. Шматлікі публіцы сваё майстэрства запрэзентавалі калектывы з Бельска-Падляшскага, Беластока, Гарадка і Орлі.

[мератрыемства ↗ 5]

Беларусь — беларусы

Народ не мае права адвергнуць бацьку

„Не мае права сёння народ адвергнуць Лукашэнку”, — так заяўіў беларускі прэзідэнт на сутрэчы з журналістамі, якая прайшла 8 жніўня ў яго рэзідэнцы.

„Я заўсёды аберагаў, песьці і абараняў гэтых народ”, — так сформуляваў Аляксандар Лукашэнка сутнасць сваёй сямігадовай дзеянасці на вышэйшай дзяржавай пасадзе. Паводле ягоных слоў, галоўнае, што ўдалося, — гэта заберагчы краіну ад „асноўных негатыўных выклікаў сучаснасці”: вайны, міжнацыянальных разладаў і г.д. Стодоларавая зарплата, паводле прызнання кіраўніка дзяржавы, вядома, не выдатнае дасягненне. Тому прэзідэнт зусім „не педаліруе” гэтую тэму, як меркавалі некаторыя ягоныя апаненты. Але наступная „пляцігода”, упэўнены А. Лукашэнка, стане перыядам прыкметнага росту дабрабыту беларускага народа. У прыватнасці, як вызначана ў май на 2-м Усебеларускім народным сходзе, сярэдняя зарплата ў 2005 годзе дасягнёт ў эквіваленце 250 долараў. Вялікія выгоды, скажаў кіраўнік дзяржавы, абяцае і далейшае развіццё саюзных стасункаў з Расіяй. У прыватнасці, размова ідзе аб здабычы нафты ўласнымі сіламі на расійскай тэрыторыі, а таксама аб „трубе праз Беларусь”, гэта значыць газапрападзе з Расіі ў Заходнюю Еўропу. Паводле прызнання А. Лукашэнкі, для найхутчайшай рэалізацыі гэтых і іншых эканамічных праектаў ён нават пайшоў

на свайго роду „прэсінг”, сустракаючыся з расійскім лідерам Уладзімірам Пуціным падчас нядыўняга нефармальнага саміта ў Сочы. У выпадку поспеху праектаў, заяўіў беларускі прэзідэнт, у многім будзе забяспечана „бязбеднае існаванне” нават „дзесяцім і ўнукам”.

А. Лукашэнка перакананы, што атакі з боку апазіцыі і шэрагу недзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі толькі ўзвімаюць яго рэйтынг. Галоўная крыніца інфармацыі для прэзідэнта аб настроях у грамадстве — гэта, паводле яго слоў, сутрэчы з народам. А. Лукашэнка адверг абыходкавае меркаванне, што на таких сутрэчах людзі недастаткова шчырыя, таму што нібыта баяцца. Па словах прэзідэнта, ён стараецца наладжваць зноўсіны так, што „нічога яны не баяцца”.

Разам з тым А. Лукашэнка заяўіў: ён, вядома ж, аддае сабе справаздачу ў тым, што частка беларускіх грамадзян з розных сацыяльных слаёў яго не падтрымліваюць. Не спадзяеца прэзідэнт, у прыватнасці, на падтрымку шэрагу недзяржаўных мас-медыяў, прадстаўнікі якіх былі запрошаны на гэтую сутрэчу ў яго рэзідэнцыю. Аднак ён мае намер і ў будучым больш актыўна гутарыць і з апазіцыйнымі журналістамі.

Пры гэтым А. Лукашэнка, у прыватнасці, не даў прамога адказу на пытанне, ці прагназуе ён другі тур выбараў. У любым выпадку дзеючы кіраўнік дзяржавы перакананы: людзі яму „не здрадзяць”.

Аляксандар КЛАСКОЎСКІ
БелАПАН, 8.08.2001 г.

Адсутнасць упэўненасці

Калі чалавек некалькі разоў запар паўтарае адно і тое ж сцвярджэнне, гэта, як правіла, абазначае адсутнасць упэўненасці ў яго слушнасці. Шматразова агучанае Аляксандрам Лукашэнкам „народ ніколі мяне не здасць” застаўляе засумнівацца ў тым, што сам цяперашні кіраўнік дзяржавы ў гэтым перакананы.

Самі па сабе фармулёўкі, выкарыстаныя на аўторкавым выступленні кіраўніка краіны, больш харэктэрныя для венчаных дзеянняў, чым для выбарчай кампаніі. На самай справе, што значыць „здасць — не здасць”? У свеце штогод праходзіць вялікая колькасць выбараў самага рознага рангу, на якіх выбарчыкі даюць ацэнку тым ці іншым кіраўнікам, часта адмаўляючы ім у даверы. Гэты поўнасцю нармальны працэс абраўлення ў абсалютнай большасці выпадкаў не становіца трагедыяй ні для народаў, ні для адстаўленых імі начальнікаў. Калі, канешне, астатнія не абзавяліся специфічным пушком: ад лысіны да пятак.

Японскі прафесар на магіле Гашкевіча

Днямі Астравецкі раён наведаў доктар філалагічных навук, прафесар Хайдскага ўніверсітета Э. Юшына.

Галоўная мэта яго візіту — збор матэрыялаў аб жыцці беларускай вёскі. Прафесар рыхтуе аў гэтым книгу. Аднак першае, што зрабіў японскі навуковец, наведаў магілу Іосіфа Гашкевіча ў Астраўцы. Наш зямляк, як вядома, быў першым консулам Расійскай імперыі ў Японіі. Японцы, па словах пра-

фесара, дагэтуль памятаюць і шануюць нашага земляка, які вельмі шмат добрага зрабіў для іх краіны і людзей.

Нагадаю, што першымі, хто адшукаў магілу Гашкевіча ў Астраўцы, былі прадстаўнікі японскага пасольства ў Маскве. Ім дазволіў прыехаць у Астравец Міхаіл Гарбачоў, які праводзіў у той час у краіне „перастройку”.

М. ВЯНГРОЎСКІ
„Біржса інформація”, 9.08.2001 г.

Злачынства значыць zbrodnia

[1 працяг]

спраў, які, аднак (быў ім Януш Тамашэўскі) падтрымаў рашэнне падляшскага ваяводы. Пратест трапіў у Вархоўны адміністрацыйны суд, які палічыў рашэнне прадстаўнікоў урада неапраўданым і загадаў разгледзець спраvu на нанава. Такім чынам лёс помніка зноў апынуўся ў кампетэнцыі міністра. Іншага, але і ён быў непахісны.

— Згодна закону, рашэнне міністра культуры зноў абскардзім у Галоўным адміністрацыйным судзе, — сказаў на прэс-канферэнцыі Юзэф Антанюк з Грамадскага камітэта сем'яў закатаўваних вазакоў. — Што тычыцца сённяшняй сутрэчы, дык, хоць і была нервовая, лічым яе канструктыўнай. Ёсьць згода на змест надпісу на галоўной надмагільнай пліце, запрапанаваны нашым камітэтам у 1998 годзе.

Гэтыя слова чулі не толькі журналісты, але і ваявода, і міністр. Прадстаўнікі камітэта Юзэф Антанюк, Параскева Антасюк і Аляксандар Бандарук на прэс-канферэнцыю былі запрошаны, практична, журналістамі. Прыйшлі, калі міністр Анджэй Пшэвозвынік дзяліўся вынікамі двухгадзіннай размовы за зачыненымі дзвярыма. Гаварыў ён:

— Няма разыходжання ў справе ўшанавання трывіаці асоб пахаваных на ваенным могільніку ў Бельску. Камітэт хоча дзвюмя дадатковымі плітамі ўшанаваць памяць іншых забітых у той час асоб, якія не ляжаць у гэтым месцы. Мы лічым гэта нязгодным са статутам венчаных могілак.

Тыя іншыя, гэта ахвяры крывавага рэйду атрада „Бурага” ў студзені-лютым 1946 года. Жыхары Залешан, Волькі-Выганоўскай, Шпакоў, Заню — разам 80 чалавек. У тым старэчы, дзеці, жанчыны.

— Нават тыя вазакі не павінны ляжаць на ваенным могільніку, — сказала ваявода Крыстына Лукашук. — Па-першае, гэта не вайскоўцы, па-другое, іх экспумацыя была праведзена нязгодна з правам, бо мой папярэднік не даў на яе фармальную згоды, хоць і нешта рабіў у гэтай справе. Але я выказала добрую волю і не загадала чарговай экспумацыі, бо ўважаю, што сем'і забітых не вінаватыя ў занядбаннях чыноўнікаў, а астанкам нарашце належыцца спакой.

* * *

Хаця журналісты на канферэнцыі пачалі мала канкрэтнаў, але разыходзі-

Для пацярпелых ад паводкі

3-га жніўня грамадская арганізацыя „Саюз палякаў на Беларусі” (СПБ) абвесціла аб пачатку збора грашовых сродкаў, якія будуть прызначаны на дапамогу грамадзянам Польшчы, што пацярпелі ад паводкі.

Гроши будуть збірацца не толькі ў Гродне, дзе знаходзіцца галоўная сядзіба Саюза палякаў, але і ва ўсіх рэгіональных аддзелах СПБ. Як паведамілі ў сядзібе СПБ, кожны грашовы ўзнос будзе задокументаваны, а сабраныя сродкі будуть пералічвацца на спецыяльныя банкаўскія рахунак у Польшчы.

Mikolaj WAWRZENIUK

dziennikarz „Niwy” i Telewizji Polskiej

PS. A propos dobrej woli. Lenin będąc jeszcze w konspiracji ukrywał się u pewnej mieszczańskiej rodziny. Kiedy rano się gołił, do łazienki wpadł dzieciak i potrącił go. Lenin zaczął się. I co zrobił? Kopnął małego tak, że tamten przeleciał pięć metrów. A przecież Lenin miał w ręku brzytwę.

P. M. Majeskaja

„Pionier”, 9.08.2001 г.

У Лідзе затрымалі за ўлёткі

У ноч на 7 жніўня ў Лідзе супрацоўнікамі міліцыі за расклейванне ўлётак „Малады Фронт” былі затрыманы Яўген Роўба і Яўген Лапко. Як паведамілі „Пагоні” Яўген Роўба, пры затрыманні міліцыянты ўжывалі сілу.

Падчас затрымання дзяўчыне, якія зрабіла заўвагу, супрацоўнікі міліцыі

ліся з пачуццём, што вакол справы паліпшаецца атмасфера. Міністр Анджэй Пшэвозвынік сказаў, што пасля 20 жніўня пройдзе наступная сутрэча, у Бельску.

Два дні пазней у беластоцкіх мас-медиах паявілася заява:

Oświadczenie, że w trakcie spotkania w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim dotyczącego budowy pomnika furmanów na cmentarzu wojennym w Bielsku Podlaskim, które odbyło się 7 sierpnia 2001 r., nie zapadły ustalenia dotyczące treści napisów inskrypcyjnych na poszczególnych tablicach.

Oświadczenie również, że informacja podana przez Pana Józefa Antoniuka o tym, jakoby w trakcie spotkania doszło do uzgodnienia treści napisu w formie przedstawionej przez Społeczny Komitet Budowy Pomnika jest nieprawdziwa. Na spotkaniu zapadły jedynie ustalenia dotyczące napisu głównego na dolnej podstawie pomnika, gdzie komitet zrezygnował z treści napisu oświatom mordu zbrojnego podziemia.

Jednocześnie biorąc pod uwagę postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 15 września 1995 roku, uznającego wyrok wydany wobec Romualda Rajsa z 1949 r. w całości za nieważny stanowczo protestuję przeciw używaniu w mediach określeń jego działalności jako zbrodniczej. Podstawą mojego stanowiska jest uzasadnienie do wydanego postanowienia Sądu Wojskowego.

Wojewoda podlaski Krystyna Łukaszuk

* * *

Pani wojewodo! Pacyfikacja na przełomie stycznia i lutego 1946 roku wsi Zaleszany, Wólka Wygonowska, Szpaki, Zanie przez oddział Pogotowia Akcji Specjalnej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego pod dowództwem kapitana Romualda Rajsa była zbrodnią! Spalenie żywcem 16 mieszkańców wsi Zaleszany, w tym 7 dzieci było zbrodnią! Zamordowanie 30 bezbronnych chłopów w lesie koło wsi Puchały Stare było zbrodnią! Może Pani przeciwko moim stwierdzeniom zaprotestować w sądzie.

Mikolaj WAWRZENIUK

dziennikarz „Niwy” i Telewizji Polskiej

PS. A propos dobrej woli. Lenin będąc jeszcze w konspiracji ukrywał się u pewnej mieszczańskiej rodziny. Kiedy rano się gołił, do łazienki wpadł dzieciak i potrącił go. Lenin zaczął się. I co zrobił? Kopnął małego tak, że tamten przeleciał pięć metrów. A przecież Lenin miał w ręku brzytwę.

Kiraunictwa Caюза палякаў на Беларусi spadziałaца, што людзі актыўna адгукнуцца на абвешчаную акцыю. „Мноства людзей u выніку паводкі засталіся без даху над галавой і без сродкаў для існавання. Гэта святая справа — дапамагчы тым, хто пацярпелі ад іх нацыянальнасці”.

Павал Мажэйка

„Пагоня”, 9.08.2001 г.

Падкоўваюць Орліка.

Міра Лукша, накачаная ў спартзале (дзядзькі казалі, што музыку дасць рады!), — з дыпломам за восьмае месца, поруч з Зіновіем Галёнкам.

Абіугі на ўесь свет

Чэмпіянат па кіданні кавальскіх абцугоў у Арэшкаве-Парыеве, на гаспадарстве „Купала” Ірэны і Зіновія Галёнкаў стаў ужо традыцыйным. Другі раз сабраліся ўдзельнікі ды гледачы з нашай краіны (Гайнаўка, Беласток, акаличныя вёскі), Беларусі ды Нямеччыны. Значыць, другі ўжо раз спадарства Галёнкі, без ніякіх іншых спонсараў, далі магчымасць добра пагуляць пару сотням суседзяў і незнаёмых пад музыку акардэонаў ды баянаў, спевы, жарты ды добрыя стравы і пітво на свежым паветры, сярод прыгожага краявіду ды свойскіх жывёл, што гадующа ў загарадах. І дзесяці было цікава, і дарослыі. Іншыя (25 асоб) лавілі залатую рыбку. Найстарэйшаму рыбаку, спадару Дударонку, спонілася 70 гадоў, наймалодшому — сем годзікай. Яраслаў Смык злавіў „златую рыбку” ў выглядзе залатога карпа вагой 3,5 кіло. Дзядзька Дударонак падчапіў карася ў 470 грамаў (ІІ месца), Ян Рабчук — лінія ў 340 грамаў. 37 штук злавіў Віктар Ігнацык. У ставе трапляліся шчупакі, карасі, ліні, асатры, карпы, а нават і вугры. Не толькі за вялікія рыбы былі дыпломы ды кубкі. За найменшую рыбку, якую злавілі Уршуля і Марк Бандарукі, таксама быў кубак у выглядзе маленькой залатой рыбкі. Пацалавалі злодуленыя „ахвяры” ў рыбінія дзюбы, зрабілі супольны здымак і адпусцілі ўесь плён конкурсу ў суседні стаў.

І спадарыня Ірэна, і спадар Зіновій — з кавальскіх радзін. І адзін з іхніх конікаў, Орлік, традыцыйна падкоўваецца на імпрэзах-паказах. І ў гэты раз падкоўваў яго майстар Фёдар Суліма. Ды гэта ўжо пасля конкурсу кідання абцугоў, калі ўжо звetchарэла, і зараз жа зігралі трэх гармошкі Колі з Ягуштова, гайнявяніна Янкі родам з Кленік ды Сашы з Ваўкавыска (выступілі таксама два ягоныя вучні). Мела быць больш выкананцаў, ды не даехалі. Спадар Зінек на наступны год рыхтуе больш імпазантны паказ гармошак, мяркую таксама выдаць кніжку пра ўсіх тутэйшых майстроў акардэона...

Ды вернемся яшчэ да таго сусветнага чэмпіянату. На канец пра гэта, хоць сама аж нецярпіла грабу нагой, як той Орлік. Бо ж самой мне давялося, дзеля жаночага гонару, адной з першых запісашца ў конкурс. Хоць праз дзень у мяне мела быць камісія... па інваліднасці (пасля пералому левага ступака!). І што думаеце? — я ва ўсім свеце — восьмая (дыплом у рэдакцыі на ганаровы месцы)! Бо як мне раўнянца з былой чэмпіёнкай Беласточыны па штурханні ядра ды кіданні кап’я сорак гадоў назад, сёння ўжо бабуляй, Ганнай Сабесюк (ІІ месца; узнагарода — жывая качка), Касяй Ярашэвіч (І месца; 20,12 м., узнагарода — коначка), ды нават Ганкай Юшчук (ІІІ месца; узнагарода — жывое куранё), менш ад мяне накачаную ў спартзале, але ма-

ладзейшую ад мяне на пару дзесятак... Чэмпіёнам свету па кіданні абцугоў стаў Славамір Абрамюк (34,85 м.; узнагарода — жывы баранчык), другі быў Марк Нестарук (узнагароджаны качкай), а трэці — Францішак Шаблюк, як задаволіўся куранём, якое, удаватак, як усе узнагароды, трэба было асачыць ды злавіць самому. Найстарэйшым удзельнікам быў спадар Норберт Шольц з Нямеччыны, блізка восьмідзесяцігадовы, які пасля прыгожа па-польску падзякаваў за узнагароду-фанарапады ды дыплом, а кінуў трэх відышы абцугоў лоўка ды далекавата, не горш

чым маладзейшыя, якія, бывала, мяталі абцугу нават і ў авёс, дзе шмат часу трэба было іх шукань. Гонар журналістаў трymаў і Янка Мордань з Радыё „Радыё”, які, кідаючы, аж зняў кашулю, апнуўся ў сярэдзіне стаўкі, ды, на жаль, у іхній рэдакцыі няма на сцяне дыплома.

Неба раз-пораз распорвалі бліскі да-лекіх маланак, над ставамі ды палямі неслася „w zielonym gaju ptaszki śpiewają”, і пра дзёйку, што „разлюбіла мяне”, і пра „аганёк”, і „смэрэку”... Хораша было!

Міра ЛУКША

Фота Михала МІНЦЭВІЧА

Фэст у Міхалове

Добра бавіліся жыхары Міхалова і навакольных вёсак на беларускім фэсце, які арганізавалі 5 жніўня ў міні-парку ў Міхалове. Канцэртавалі мастацкія калектывы: „Стрэчанне” з Мазыра (Беларусь), танцавальны з Гродна (Беларусь), „Хлопцы-рыбалоўцы” з Рыбалау, „Рэчанька” з Козлікаў (абодва яны з Заблудаўскай гміны) ды гурт „Сакрэт” з Міхалова. Усе, апрача „Сакрэту”, выступілі ў народных касцюмах.

Пасля абеду не было спёкі, неба захмарилася. Цікава зарэкамендавала сябе мазырскае „Стрэчанне”. Мілагучна звінелі жаночыя і мужчынскія галасы, музыкі гралі на гармоніках, цымбалах, скрыпцы і бубне. Доўга ў памяці астанецца выступленне салісткі гэтага ансамбля Аліны Мандрык. Співала яна песні „Каліна ягада”, „Ой долам, долам” ды разам з калектывам „Пры даліне, пры лужку” і яшчэ „Чарка на пасашок”.

„Хлопцы-рыбалоўцы” — усе сем чалавек — зладжана гучна выконвалі песні „Выйду на вуліцу”, „Сёння мне прынілася”, „А я хлопец добры”. Співалі сола і самыя маладыя „рыбалоўцы” Крыстыян і Эвеліна Бурносы.

Імкліва кружыліся юныя танцоры з Гродна. А затым заспіваў 9-асабовы жаночы калектыв „Рэчанька” з Козлікаў з Алай Каменскай і Любай Гаўрылюк. Выконвалі яны ўжо прызабытыя ды сучасныя песні. Асабліва запамяталася ў іх выкананні песня „Не выходзьце дзёйкі замуж”, а таксама гумарыстычны аповед Любы Гаўрылюк пра сучаснае жыццё ў вёсцы. Саліст Ігар Славіч співаў лірычныя рускія балады пад гітару. Ён прыехаў з Санкт-Пецярбурга. Моладзі даспадобы было выступленне міхалоўскага эстраднага трыю „Сакрэт”. Пад яго музыку дзесяці ахвотна танцавалі. Музыкі правялі міні-конкурс і ва ўзнагароду ўручылі касеты з записам песен у сваім выкананні.

У час беларускага фэсту ў Міхалове праходзіла перадвыбарчая сустрэча з кандыдатамі ў паслы і ў сенатары ад Саюза левых дэмакрататаў: Адамам Ямрузам, Янам Сычэўскім, Сяргеем Плевам, Аляксандрам Чужам, Яўгенам Чыквіным, Пятром Кушнеруком і Анатолем Навіцкім.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

„Стрэчанне” з Мазыра.

Паспець перад дажджом

[1 ♂ праца]

— Але колькі ж за яго возьмече, калі так слаба плацяць, — уключаеца Ян Асіпюк. — У мяне не было прыбытку, дык толькі гектар абсечаў, а ўсё астатніе аблагом ляжыць. Абора, трактар і машины ёсць, а пакінуў працу на полі і прыватна дараўляю.

— Калісь па два або тры тыдні жалі, а цяпер шукаюць таполі і ў цянёчку чакаюць, калі чарга дойдзе і камбайн змaloціць, а бывае, што і сварацца, калі не могуць дамовіцца, да каго першага мае прыехаць. Я люблю падрадак, дык з граблямі на поле прыязджаю і стараюся прыгрэбці крыху, — кажа Грыша Мароз і заграбае салому, рассеянную каля дарогі. — Гэты камбайн „Дон” вельмі добра працуе. Такіх камбайнаў яшчэ не было ў нашай вёсцы. Шырокая бярэ, чыста вее і палеглае збожжа добра падбірае.

— Па гэты камбайн ажно пад Варшаву ездзілі, — паясняе Павел Ялоза,

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Вярнійма нармальнасць

Гутарка з паслом Сяргеем ПЛЕВАМ, кандыдатам у Сенат Рэчы Паспалітай.

— Што Вас схіліла да змены выбарчага напрамку з Сейма на Сенат?

— Пасля размовы са старшынёю Вяводскай управы СЛД, які запрапанаваў мне старт у Сенат, аргументуючы, што маю сеймавае дасведчанне ў спрахах будаўніцтва, я перадумай, парадзіўся з сябрамі, і прыняў рашэнне.

— Якіх дасягненняў дамагліся Вы ў сеймавай дзейнасці?

— Я вельмі задаволены вынікамі першай кадэнцыі сваёй працы ў Сейме, а асабліва ў камісіях будаўніцтва і нацыянальных меншасцей. У папярэдній кадэнцыі ўсе тэмы, якія ставіліся на разгляд камісій, былі ацэнены станоўча і прыняты Сеймам. Пастаянна расла грашовая падтрымка дзяржавы для дзейнасці нацыянальных меншасцей.

Цяперашній кадэнцыяй я не надта задаволены. Некаторыя раней прынятыя законы былі падпрайлены, але некаторыя былі пасаваны, напрыклад, за кон аб жыллёвых кааператывах. Ліквидавана будаўнічыя льготы. Будаўніцтва прывяла. Я нядайна на Камісіі будаўніцтва сказаў, што на працягу некалькіх месяцаў можам страціць будаўнічы рынак, бо фірмы падаюць і неўзабаве не будзе кім і чым будаваць.

Балюча мне, што не дайшло да прыняцця закону аб нацыянальных меншасцях. Нікому б гэта не пашкодзіла, а дало б задавальненне і меншасцям, і большасці. Пры нагодзе хачу падкрэсліць, што сітуацыя нацыянальных меншасцей у Польшчы — добрая. Незалежна ад таго, ці ўрад правы, ці левы, нацыянальным меншасцям адводзіца ад падзеннем.

У нашым ваяводстве гэтым спрэвам адводзіца маргінальная роля; адносіца гэта і да ваяводы, і Сейміка, і маршалкаў. Вось маленькі прыклад: я выступіў да маршалка Славаміра Згжывы за дафінансаванне культуры нацыянальных меншасцей. Пан маршалак, а як жа, аднёсся станоўча да гэтай просьбы і дафінансаваў нашу культуру сумай адной тысячы злотаў. Я запрапанаваў Галоўнаму прадпрыемству БГКТ, каб тых грошай не прымаць, а вярнуць пан маршалку назад.

— А якую конкретную карысць Вашы агульныя заходы прынеслі Вашаму электарату?

— Не толькі майму электарату, але і жыхарам Падляшскага ваяводства. Я за сваю кадэнцыю выступаў каля сот-

ства замежных спраў. Астаецца толькі реалізація задуму.

— Адной з галоўных перадвыбарчых тэм з'яўляюца падаткі. Якія яны, паводле Вас, павінны быць?

— Трэба ісці ў напрамку змяншэння падаткаў ад найменш зарабляючых аж да звольнення іх ад налогаў. Балюча мне, што цяперашняя парламенцкая большасць намагалася зменшыць падаткі найбольш зарабляючым. Трэба палагодзіць падатковую палітыку ў адносінах да малых прадпрыемстваў, бо гэта найчасцей сямейныя фірмы і падаткі ды арэндная плата часта з'ядаюць цэлы даход. Вядзе гэта да нерэнтабельнасці і ліквідацыі адзінай крыніцы ўтрымання.

— А адкуль браць арендуныя даплаты для такіх фірм?

— Магчымасцей многа. Сёння каля 60% бюджету дзяржавы знаходзіцца па-за ўрадавым кантролем. Той бюджет раскіданы па розных фондах і суполках. Нядайна ўрад хацеў стварыць яшчэ адзін фонд, хіба дзеля таго, каб даць пасады тым людзям, што адыдуць. Трэба тую большую частку бюджету вярнуць пад кантроль дзяржавы.

— Ці гэта яшчэ магчымы?

— Гэта справа абсалютна реальная. Ёсьць такія фонды, якіх дзяржава не павінна фінансаваць, а фондаў такіх, верце мне, вельмі многа. Да таго ж многія рэзервы астаюцца за мытным зборам. З-за недастатковага памежнага кантролю прасочваюцца многія тавары, а з імі выплываюць і вялікія гроши. Забагаты персанальна ўрад і яго мясцовыя адгалінаванні. Можна прыводзіць многа іншых такіх прыкладаў. Лешак Мілер, старшыня СЛД, вяшчае пахудзенне ўрада.

— Некаторыя асобы такім чынам стравяць працу. А што, паводле Вас, трэба рабіць, каб стымуліраваць працаўладкаванне і змяншаць прыважнае бесправаўе?

— Я думаю пра нашу ўсходнюю мяжу. Каб развіваць вытворчасць, якая дасць працу, трэба той вытворчасці гарантаваць збыт, бо сама вытворчасць задавіць рынак. Прыйгадваю 1996 год, калі, паводле мяне, у пароўненні з сённяшнім перыядам, Беласточчына квітнела дабрабытам. Людзі мелі гроши, інвеставалі. У Саколцы многія майстэрні працеваўлялі для наших усходніх суседзяў. Ставіліся закіды, што тыя прывозімія гроши не заўсёды былі чистыя. Але чистыя быў падатак, які плацілі фірмы, прадаючыя свае вырабы ўсходнім купцам.

— А як ставіцесь да заходаў Польшчы па далученні да Еўрасаюза?

— Я не з'яўляюся вялікім алтыстам у гэтай справе. Мяркую, што гэта патрэбна, толькі не любой цаной і не на сільна. Для прыкладу: можна карыстацца еўрасаюзнымі дабрадзеяствімі, але дзеля таго трэба мець свой узнос. Пакуль мы гэтага не маем, пакуль наша эканоміка ледзь дыхае, далучэнне да Еўрасаюза нічога нам не дасць. Трэба падніміць нашу эканоміку і толькі тады стварацца ў Еўрасаюз, і адтуль браць дапамогу.

— Вы сказаў, што трэба мець гроши. Хто тэтыя гроши ўніе: капіталісты нашы ці замежныя?

— Я маю на думцы гроши нашых ачынных капіталістаў і гроши з бюджетных крыніц. Калі б, для прыкладу, Падляшскае ваяводства мела атрымаць еўрапейскую грошовую дапамогу, то наш ваяводскі самаўрад, наш ваявода, павінны мець свае гроши: з датаций, субвенцый ці падаткаў нашых прадпрымальнікаў.

— Сёння цэнтры цывілізацыйнай актыўнасці перамічаюцца на заход. Еўрасаюз дамагаеца ўшчыльнення нашай усходніх мяжы. Ці з-за гэтага наша земелька не зарасце крапівою?

— Небяспека ёсьць, бо прымысловасць уваходзіць на багатыя тэрыторыі. Нас пакідаюць экатурызму, да якога мы таксама не прыгатаваны. Трэба мець інфраструктуру, а то, што мы маем, гэта мініяцюра. Калі кранаць ушчыльненне ўсходніх мяжы, дык пасля такога ўшчыльнення пара гадоў назад, калі паменышылася колькасць і турысту, і чаўночнікаў з усходу, Турцыя адмініструе поштлі з нашых усходніх суседзяў і яны накіраваліся туды. Для легальнага гандлю і легальнага турызму мяжа павінна быць адкрыта. Не можа тут паўстаць жалезнай заслона, не можа тут быць Польшча „Б”, тут павінна быць паўночна-ўсходняя Польшча з усходнім мяжой, а не нейкай сцяной! У апошні час наглядаецца ў вярхах разладку павышанай за апошнія гады напружанасці між Польшчай і Расіяй, а гэта павінна палагодзіць нашы адносіны і з іншымі краінамі. Павінна гэта адбыцца і ў нізах. Гранічныя працэдуры ў нас даволі культурныя, але ў суседзяў наглядаеца многа брутальнасці і знеахвочвання людзей да супрацоўніцтва: триманне людзей у чэргах, абыякавасць да вялікіх праблем і прыдзілівасць да малаважных.

— Якія Вашы адносіны да нашай культурнай спадчыны: што ратаваць, а што стымуліраваць?

— Цяжка мне гаварыць пра гэта, бо яна пачынае адміраць. Я бачу, што тая

[працяг ↗ 11]

Мёртвы сезон

Ужо некалькі гадоў з пачаткам ліпеня ў Польшчы мяніецахарактар дзейнасці большасці публічных установ. Зразумела, што ў канікулярны час траўмы пустуюць школы і юніверсітэты — там, апрача дзяжурнай сакратаркі, цяжка каго-небудзь сустэрэць. Зусім аднікак не вядома, чаму пануе пустечай большасці адміністрацыйных установ. Прынцыпова ніколі няма таго чыноўніка, які акурат нам патрэбны, а яго колегаў наўчыцца не мае ніякіх паднімоў, каб адказаць нам на зусім простирачы пытанні. Спраба аформіць спрачу канчаеца наўчыцца наўчыцца прыпісці за месец, тады напэўна нехта пасцікаўца нашымі проблемамі. У недыпламатичнай форме такі адказ гучай бы: „Ідзі чалавечка к чорту, не бачыш, што ў нас канікулы!“

Калі, напрыклад, нехта захоча ў Беластоку пайсці ў кіно, найчасцей патрапіць на фільм, дапасаваны да інтэлекту дзесяцігадовага негра з амерыканскіх сламсаў. Тэатр закрыты да восені. У дзяржаўным тэлебачанні ўжо хіба дваццаты раз капітан Клос паспяхова змагаеца з хітрымі гестапалаўцамі, а чатыры танкісты і іх сабака Шарык бяруць Берлін. На прыватных тэлеканалах агент 007 чарговы раз ратуе нашу планету ад шаленцаў, а Рэмба, выконваючы місію ў В'етнаме, у дзве гадзіны забівае сотні, а можа і тысячы салдат В'етконга і савецкай арміі. На іншых каналах знаходзім ідэйскую сям'ю Кепскіх або праграму аб жыцці моладзі, зачыненай у адмысловы памяшканні, пад загалоўкам „Амазонкі“. Палітычныя праграмы

сталі такімі нуднымі, што нават у лістападаўскі вечар немагчыма было б іх глядзець.

У цэнтральных бібліятэках і архівах краіны час працы скарочаны амаль наполову, але і карыстальнікі там зусім не бываюць. Таму дзяжурны архівіст заўсёды здзіўляеца, калі нейкі фанат працы перашкаджае яму паглыбіцца ў чытанне службовых журналін.

Найгорш у час канікулаў хворому чалавеку. Лекар, які апекаваўся мною, адпачывае на моры, а практиканка, якая яго заступала, прымаючы вельмі дастойную позу ўсёвяднага медыка, накіравала мяне да спецыяліста, які можа заняцца маімі хваробамі толькі пры канцы каstryчніка.

Мёртвы сезон летам — гэта зона ўсялякай бюракратычнай дзейнасці. У гэтым годзе, у сувязі з набліжаючыміся парламенцкімі выбарамі, тысячи партыйных актыўістаў вылезлі з кабінетаў

і ў спякоце збіраюць подпісы ў найбольш людных пунктах Беластока, Варшавы і іншых гарадоў. У Беластоку лётам працуеўшы найчасцей тых, якіх грамадскую пазіцыю вызначае статус бесправаўнага. Лета — спрыяльны час для будаўніцтва і рамонтаў. Таму бесправаўнія маюць працу, а дробныя інвестары танных выкананіцтваў, за якіх не плацяцца абавязковых ды касмічна высокіх падаткаў.

Тым часам на вёсцы пенсіянеры і нешматлікі фермеры перажываюць найбольш працавіты час. У агародах, на палях і лугах усё даспела. Селянін не пераносіць такога стану, калі нешта марнуеца ў полі ці агародзе.

Неўзабаве вернуцца з адпачынку інспектары, рэферэнты, дацэнты, дырэкторы і іх сакратаркі, а пры канцы жніўня павінна вярнуцца ў нармальнасць грамадскае жыццё.

Яўген МІРАНОВІЧ

Захаваць даўніну

— Спачатку купіў я поле і шукаў хату, дзе мог бы пераначаваць ды пакінуць свае сельскагаспадарчыя прылады, — заяўляе Сцяпан Чабай, які нядайна купіў 3,5 гектара поля, распаложанага паміж вёскамі Новаберазова і Чыжыкі. — Калі трапіўся стары дом з вялікім панадворкем, купіў я без аглядкі, а пасля падумаў, што можна было б яго рэстаўрыраваць, каб след па мінулым астаўся для маладога пакалення.

Сцяпан Чабай дзяцінства правёў у Новаберазове. Калі закончыў пачатковую школу, разам з мамай пераехаў жыць у Гайнавуку. Нядайна з'явілася нагода вярнуцца ў родную вёску. Спачатку купіў ён самы стары ў Новаберазове дом, частка якога пабудавана ў 1863 годзе, а частка — у канцы XIX стагоддзя. Пасля дакупіў суседні дом — таксама з канца XIX стагоддзя. Плануе рэстаўрыраваць іх так, каб захаваліся адметнасці стогадовай даўніны. Усяго частку аднаго дома выдзеліў для сваіх патрэб.

— Сям'я Сапяжынскіх, якая жыла ў першым купленым мною доме, была раней багатай. Аднак, было ў іх многа дзяцей і яны мусілі раздзяляць сваю маёрасць. У гэтых двух дамах жылі трох сям'і з роду Сапяжынскіх, — расказвае Сцяпан.

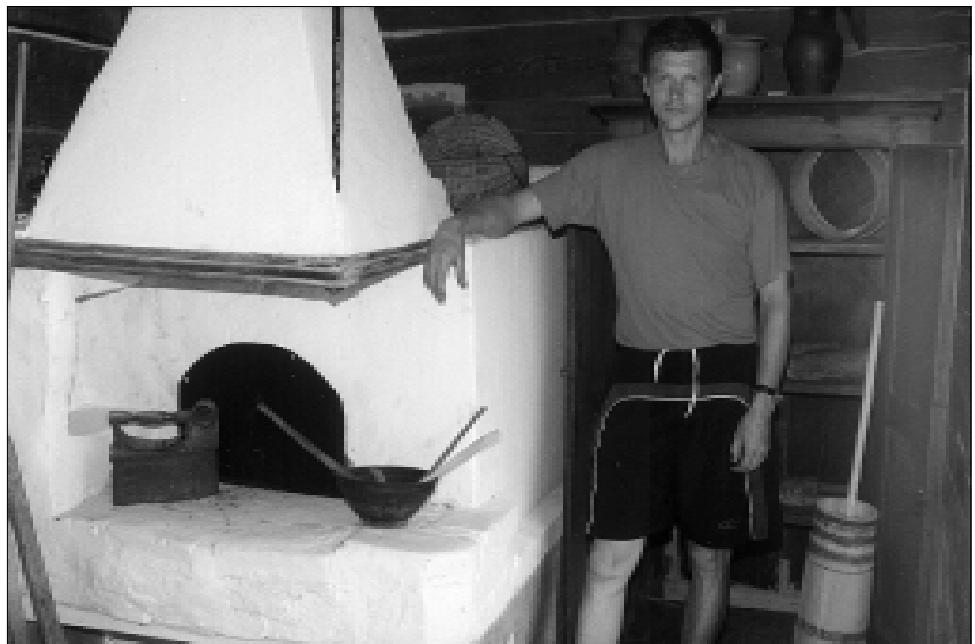
У двух старых дамах, дзе апошнім часам жылі Фёкла і Міхаль Сапяжынскія ды Андрэй Мароз, захавалася многа хатніх прылад і посуду.

У кватэры Фёклы Сапяжынскай, куды запрашае мяне Сцяпан Чабай, уваход адразу на кухню. Праваруч стаіць старэнская гліняная печ, яшчэ без пілы. З другога боку, пад акном, драўляная лава, якая, мабыць, не памесцілася

каля печы. У маленькой кухні стаіць многа глінянага посуду, маслабойка, пасталы, даўнія вілы і лапата, на якой усажвалі хлеб у печ. Лава пад акном прыкрыта ільнянай засцілкай, на якой можна прылегчы на адпачынак. Далей уваход у вялікі пакой, у якім прымалі гасцей, харчаваліся і спалі. З левага боку стаіць старая камода, а ў куце з іконамі — драўляны стол, побач яго — дзве лавы. У другім куце ложак з пярынамі, засланы капай. На сценах макаткі, а на вокнах будзе бібулка з узорамі. Столъ у абодвух пакоях пабеленая, а сцены немаліваныя, без упрыгожвання, яшчэ ў добрым стане.

— Я не хачу сабіраць многа прылад, бо тады дом будзе перагружаны, як ёлка. Да статкова мне гліняныя прадметы, але ахвотна прыму або адкуплю драўляны посуд (тэл. для канцакту 873 12 10). Абедзве хаты хачу пакрыць саломай. На полі расце раз грэчка, якую планую заарадаць і пасеяць жыту. Салома з вырошчванага на натуральным угнаені жыту, будзе даўжэй ляжаць. Хачу захаваць колішні выгляд хатаў. Будуць яны пабелены, а некаторыя арнаменты памаліваны ў сіні колер. Асаблівых аздоб на навугольніках няма, бо паявіліся яны ў нас пасля бежанства. Заходаю толькі ранейшыя адметнасці, напрыклад, аздабленні пад дахам, — расказвае Сцяпан Чабай. — Не хачу аблежавацца толькі да скансэна і, мабыць, у адным доме падрыхтую месцы турыстам ды пабудую лазню.

У другой хаце таксама гліняная печ, але ўжо з пілою. Вялікаму пакою, перагардженаму і з рэшткамі абояў, будзе вернуты даўні выгляд. Каля дома будуць паказвацца старая сельскагас-

Сцяпан Чабай хоча захаваць унутраны выгляд хаты XIX стагоддзя.

падарчыя прылады. Абедзве хаты будуть аблежаны частаколам з яліны.

Сцяпан Чабай толькі частку купленых агародаў выдзеліў пад даўніну. Астатнюю тэрыторыю, разам з трэцім арандаваным агародам, аблеждае высокай сеткай. Восенню будзе даципляць клуню, якую арандуе ў суседкі. Вясною пачне гадоўлю страусаў. На 0,6 гектара растуць вішні, якія ў наступным годзе павінны даць плён.

— Трэба заняцца таксама прыбытовай дзейнасцю. Гадоўля страусаў —

гэта не толькі мяса ці яйкі, але і пер'ё ды кіпцюры, якія маюць сваіх пакупнікоў, — паясняе Сцяпан Чабай.

Дзве хаты XIX стагоддзя Сцяпана Чабая разам з музеіным домам Евы Мароз-Кэчынскай складаюць у Новаберазове музеіны комплекс. Чым больш турыстычных атракцыёнаў будзе знаходзіцца ў адным месцы, тым больш ахвотна Гайнавуку будуть наведваць турысты.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Сямятычы — горад маладых

У Сямятычах пражывае звыш 16 тысяч жыхароў. Плошча Сямятыч — 36 квадратных кіламетраў — дае ім пачэснае месца сярод гарадоў Падляшскага ваяводства. 36% жыхароў гэта младзь да 18 года жыцця, а 56,6% — дарослыя ў г.зв. працаздольным узросце. 38% сямятычан мае сярэднюю і вышэйшую адукацыю.

Сямятычы расположаны на шляху з Варшавы ў Белавежу. Горад ахвотна наведваюць турысты, перш-наперш, стаўлічныя. На дзясяць самаходаў, якія прыязджаюць у гэты горад, восем з Варшавы. Адсюль у Беласток 100 км, у Варшаву — 140 км, у Люблін таксама 140 км ды да ракі Буг усяго 7 кіламетраў. Сямятычы зноў сталі павятовымі. (ящ.)

На пустыні тужаць па зелені

Мая суседка, Крыстына ЭЛЬМИНОВІЧ, якая пастаянна жыве ў Гдыні, а канікулы штогод праводзіць у Орлі, цікавіцца пазнаваннем свету, асабліва старажытных культур. Наведала яна ўжо Грэцыю, Аўстрыю, Турцыю, Італію, Парыж, Марока, Сінейскі паўвостраў і Егіпет.

— Як рыхтуецца да падарожнікаў, напрыклад, у Егіпце?

— Спачатку чытаю многа літаратуры па гісторыі, археалогіі і культуры краіны, у якую збіраюся ехаць. А потым карыстаюся паслугамі турыстычнага бюро. У Егіпце гасцініцы арганізуюць экспкурсіі для сваіх наведальнікаў, забяспечваюць гіда. Нам удалося мець за гіда жанчыну з Поль-

шчы, якая пастаянна жыве ў Егіпце. Усе замежныя турыстычныя аўтобусы суправаджаюцца ваенным канвоем, паколькі раней арабскія фундаменталісты захапілі турыстаў і сярод іх былі ахвяры. У Егіпце сустэрэла я шмат турыстаў з усяго свету, але не было сярод іх амерыканцаў.

— Ці заўажаюцца разыходжанні паміж вобразам краіны, прадстаўленым у турыстычных даведніках, і реальнасцю?

— Маё ўяўленне аб Егіпце супала з пабачаным. І хаця Егіпет спадабаўся мне, то аднак жыць там я не хацела. Чаму? Паразіла мяне адсутнасць зелені з-за чаго мясцовы краявід вельмі сумны, шэры. Калі едзеш 300 км дарагой без расліннасці, калі навокал бачыши шэры пясок і такія ж скалы, стамляюцца. Тады пачынаеш тужыць па дрэвах, траве. Зелень супакойвае чалавека.

— А як у іншых краінах успрымаюць турыстаў?

— На поўдні Еўропы ўсё падрыхтавана пад турыстаў. Уражваюць безліч кафеек, бараў, столікі на тратуарах, якія запрашаюць турыстаў прысесці, выпіць каву ці ахаладжальны напой, перакусіць. У мусульманскім Егіпце, дзе па рэлігійных прычынах не п'юць алкаголю, турыстам гарэлка, ві-

но ці піва прадаюцца. У егіпскіх рэстаранах многа рыбных страв, апрача малюсکаў, якіх звычайна прапануюць у Францыі. Добра пашырана сетка турыстычных паслуг. Там не турист шукае фірму, але турыстычнае бюро шукае кліента. Напрыклад, па пляжы на Чырвоным моры ходзяць агенты турыстычных фірм і пропануюць розныя экспкурсіі, падаюць цэнзы. Затым прыходзіць іншы агент і пропануе ніжэйшую цану. І многія турысты карыстаюцца такімі пропановамі. На Чырвоным моры з лодкі можна паглядзець цераз празрыстае дно каралавыя рыфы з прыгожымі каляровымі рыбамі. Прыйджаюць сюды цэлыя экіпы вадалазаў. На месцы можна зняць адпаведнае для нырання абсталяванне. Егіпцяне вельмі ветліва ставяцца да турыстаў.

— Што ў Егіпце прыцягвае турыстаў?

— Егіпет калісьці паразіла саванна, у якой бурліла жыццё. Змена клімату ў эпоху неаліту прымусіла егіпцян перасяліцца ў пойму Ніла. Астатні ашар стаў пустынай. Да нашага часу захаваліся помнікі архітэктуры, прыклады іерагліфічнага пісьма. Турысты авалязкова наведваюць Луксор і Карнак у Фівах з манументальным будоўламі, храм ка-ралевы Хатшепсут з малюнкамі і надпісамі. Была я ў пахавальні-пірамідзе Рамзеса X і грабніцы Тутанхамона. У музеях знаёмілася з муміямі і змесцівамі пірамідаў: вырабамі з золата і лапісу, пісьменнымі матэрыяламі з папірусу.

Крыстына Эльміновіч ля Эйфелевай вежы у Парыжы.

— Вы жывяце над Балтыскім морам, падарожнічаеце па свете, не забываеце Падляшша і штогод прыязджаете ў Орлю.

— Орля — месца майго нараджэння і дзяцінства. Адсюль я выехала пасля заканчэння падставовай школы. Вяртаюся на бацькаўшчыну. Тут сухі клімат і няма моцнага ветру. У Орлі знаходжу прыгажосць мясцовай прыроды, многа фатографую. Нам трэба ахоўваць нашую прыгожую прыроду і не дапусціць да таго, каб не стала яна „шэрай пустынай”, як у Егіпце.

Гутарыў Міхал Мінцэвіч
Фота з архіва
Крыстыны Эльміновіч

Манументальная будоўлі ў Луксары (Фівы).

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Лідка і Ганчулка Пякарскія з Беластока.

Фота Барбары ПЯКАРСКАЙ

Хто памагае сонцу

У вясновы доўгі дзень
Так яно папрацавала,
Што зняможанае ў ценъ,
Дзе стаяла, там і ўпала.

І праспала усю ноч
На балоце каля пушчы.
Рада ўстаць — не можа воч
Ні падняць і ні расплюшчыць.

Што рабіць і як тут быць —
Сонца беднае не знае.
Стай пастух яму трубіць,
Бачыць —
не дапамагае.

Стай ён выганяць кароў —
Ні адна не йдзе на паству.
Між палёў, лугоў, бароў
Соннае пануе царства.

Не здагадваецца свет,
Што мінула ўлада ночы.
Дзеци снедалі ў абед,
Спалі —
хто калі захода.

І такі пайшоў бязлад,
Што не ўцяміць і старому.
Дзед прывёў унука ў сад,
Калі ўсе пайшли дадому.

Мамы ў яслі малышоў
Валаклі пасля работы.
Тата ў магазін пайшоў,
Маміны абуўшы боты.

Вучні ўсталі, зноў ляглі,
Бо гадзіннікі стаялі,
Усе ж яны па сонцу ўшлі,
Пеўні беспрабудна спалі.

Дзеци з беларускага садка.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Махнуў за птахам птах,
Прыляцелі ўсе да дзеда.

Кожны ведаў, што рабіць.
Глянулі з вяршыні вяза —
Бачаць, сонейка не спіць,
Сонейка ў дрыгве завязла.

Мітусня і валтузня
Не па ўласнай там ахвоце.
Б'еца, беднае, паўдня,
Ледзьве бачнае ў чароце.

Променъ даў нырца — і ўсплыў
На лістку, як на далоньцы.
Падхапіліся буслы
Памагаць усходу сонца.

Падчапілі — паднялі!
Колькі сілы — глянуць люба:
Шар чырвоны па зямлі
Коцяць, аж мільгаюць дзюбы.

Выкацілі на грудок.
Пад нагамі прысак дыша.
Сонейка ступіла крок
І пайшло ўсё вышай, вышай.

Вось смяцца з неба нам,
Шле ласкавыя прамені,
А сябрам сваім — буслам
З пакалення ў пакаленне

Кожнай раніцай яно
Дзякуе за дапамогу —
Не забыла, як вясной
Апалілі птушкі ногі,

А не кінулі ў бядзе
Аднаго з балотам біцца.
Болей сонца ўжо нідзе
Спаць у багну не лажыцца.

Знае, што яму рабіць,
Калі загадзя прачнецца.
Пастуху не варт трубіць —
Раніца ў свой час пачнецца.

Ведайце, сябры мае,
Добрую прывычку мае
Той, хто рана устасе —
Сонейку дапамагае.

Васіль ВІТКА

Вясёлы кумочак

Наставніца пытае дзяцей, кім хадзелі б яны быць у будучыні. Дзеци гавораць пра акцёраў, пажарнікаў, спевакоў, паліцыянтаў. Толькі Янка гаворыць, што хацеў бы быць Дзедам Марозам.

— Ці гэта таму, што ён раздае падарункі? — пытае наставніца.

— Не, таму, што ён працуе толькі адзін дзень у год.

* * *

На ўроку рэлігіі ксёндз пытае Янку:
— Кім быў святы Пётр?

Янка не ведае і ксёндз намагаецца падказаць яму:

— Ну! Ап..., ап...

— Аптэкарам! — радасна ўсклікае Янка.

* * *

Бацька сыну:

— Не радуюць мяне твае ацэнкі.
— Я гаварыў пра гэта наставніку, але ён не хацеў іх паправіць.

* * *

Наставніца пытае Янку пра чатыры стыхі.

— Агонь, паветра, зямля і... —
Янка далей не ведае.

— Ну, а чым мыеш рукі? — падказвае наставніца.

— Мылам! — здагадваецца Янка.

* * *

— Умееш плаваць? — пытае Янку апякун на лагеры.

— Умею.

— А дзе навучыўся?

— У вадзе.

* * *

Гутараць два сябры:

— Ці ведаеш, чаго найбольш у свеце?

— Не маю паняцця.

— Розуму!

— Як гэта?

— Бо ці ты чуў, каб хто наракаў на яго брак?..

* * *

— Скажы мне Пецька, — пытае наставніца вучня, — якая розніца між электрычнасцю і маланкай.

— Такая, што за маланку не плацім.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Пакацігарошак

(Беларуская народная казка.)

Заканчэнне; пачатак у 29 н-ры)

Бачыць Цмок — незвычайны трапіўся госьць.

— Пойдзем цяпер дужацца, — кажа Цмок. — Паглядзім, у каго з нас большая сіла.

— Навошта далёка ісці. Давай на руках паспрабуем. Я тваю руку сціну, а ты маю.

— Дзе табе, малакасосу, са мной на руках дужацца! — пачаў гарачыцца Цмок.

— Нічога, давай!

Цмок узлаваўся не на жарты.

— Давай!

Схапіліся яны дужацца. Пакацігарошака рука толькі пасінела, а Цмокава пачарнела.

— Не, так дужацца я не згодзен, — кажа Цмок. — Давай па-другому.

Дзьмухнуў ён — стаў медны ток. Дзьмухнуў Пакацігарошак — стаў сярэбранны.

Сашчапіліся біцца. Дзьмухнуў Цмок — увагнаў Пакацігарошака ў сярэбранны ток па костачкі. Стукнуў Пакацігарошак Цмока булавою — угруз Цмок у медны ток па калені. Другі раз дзьмухнуў Цмок — увагнаў Пакацігарошака ў сярэбранны ток па калені. А Пакацігарошак, як стукнуў Цмока булавою — угруз Цмок у медны ток па самия грудзі.

Цмок запрасіўся:

— Пачакай, госьць: давай адпачнём.

— Не вельмі ты яшчэ і змарыўся, — усміхаецца Пакацігарошак. — Я з вялікай дарогі прыйшоў, і то нішто сябе адчуваю. А ты вылежваўся, як пан.

Падумаў Цмок, пакруціў галавою і кажа:

— Відаць, хлопча, ты заб'еш мяне.

— Дзеля гэтага я і прыйшоў!

— Пакінь мне хоць палавіну жыцця, — заенчыў Цмок. — Бяры сабе ўсё маё багацце, але не дабівай зусім.

— Не, нячыстая сіла, не будзе гэлага! Ты абазваў мяне малакасосам, абняславіў, а цяпер ратунку просіш! Няма табе ратунку!

Вырваўся Пакацігарошак з сярэбранага тока і давай перышь булавою Цмока. Біў, біў і ўвагнаў яго ў медны ток па самия вушы.

Тут Цмоку і канцы прыйшли.

Адпачыў крыху Пакацігарошак і пайшоў у Цмокаву стайню. Вывеў аднаго жарабца ў поле, злупіў з яго шкуру мяшком, сам залез у той мяшок. Сядзіць там, чакае.

Кот Марко

Олі Мазурук

Жыў у Бельскую кот вусаты.
У хатцы з ім жыла і матка —
Котка Соня-паласатка.
Па Відаўскай стаіць іх хатка.

Меў кот Марко пасаду ў школе.
Мышэй лавіць не будзе болей —
Пайшоў на пенсію каціска.
А на работу меў так блізка!..

Міра ЛУКША

Прылятае крумка з крумкачнём. Пачалі шкуру дзяубіці. А Пакацігарошак — цоп! — крумкачана за нагу.

Убачыў гэта стары крумкач, загаварыў чалавечым голасам:

— Хто тут?

— Я, Пакацігарошак.

— Аддай мне дзіця.

— Дастань гаючай і жывучай вады — аддам.

— Добра, — згадзіўся крумкач. — Дастану.

Узяў ён дзве пляшкі і паляцеў за трывеяць зямель, у трывесятае царства. А ўтым царстве з адной гарады выцякала крыніца з вадою гаючай, з другой — з вадою жывучай. Набраў крумкач вады адной і другой ды вярнуўся назад.

— На, — кажа Пакацігарошку, — табе ваду, толькі вярні мне дзіця.

— Тут Пакацігарошак як бач разарваў крумкачана на дзве часткі.

— Ай-ай! — загаласіў стары крумкач. — Што ты нарабіў!

— Нічога, — кажа Пакацігарошак. — Гэта я дзеля пробы.

Папырскаў ён крумкачана вадою гаючай — стала яно цэлым, папырскаў жывучай — ажыло.

— Ну, вось бачыш, — радуецца Пакацігарошак, — цяпер я ведаю, якая гэта вада.

Падзякаў ён старому крумкачу, а сам пайшоў на стайню да мёртвых братоў. Папырскаў іх жывучай вадой — ажылі браты, папырскаў гаючай — выраслі вочы.

— Ай, — кажуць браты, — як жа доўга мы спалі.

— Спаць бы вам тут векі вечныя, каб не я, — адказвае Пакацігарошак.

Браты працёрлі вочы, углядая юца.

— Хто ты такі? — пытаюцца ў Пакацігарошку.

— Ваш брат.

— Не, — запярэчыў малодшы брат, — у нас братоў болей не было. Ты маніш.

А большы брат кажа:

— Ну, што ж: хто б ты ні быў, а калі нас з бяды вызваліў, дык ты нам і брат.

Абнялі браты Пакацігарошку, падзякаўвалі яму. А потым спалілі Цмокаў касцяны палац, забралі сястру ды пайшлі ўсе разам дахаты. І справілі там банкет — на ўвесь свет.

Я ў іх быў, мёд, віно піў, па барадзе цякло, а ўроце не было.

Дэкламатаркі з Нарвы.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Гетман Астрожскі і перамога над Воршай

Памяць пра перамогу

Неўзабаве пасля разгрому захопнікаў нехта з тагачасных мастакоў стварыў карціну „Бітва пад Воршай”. Цяпер гэта карціна знаходзіцца ў Польшчы, у адным з музеяў Варшавы. На ёй можна ўбачыць, як наша войска перапраўляеца цераз раку Дняпро, як яно рыхтуеца да бітвы і як б'е ворага.

На сваіх доўгіх дзідах беларускія коннікі трymаюць бел-чырвона-белыя сцяжкі. Гэта першы вядомы малюнак нашага нацыянальнага сцяга.

У гонар выдатнай перамогі на рэчы Црапіўне беларускі народ склаў песню, у якой усладуляў гетмана Астрожскага і ягоных смелых ваяроў. У гэтай песні ёсьць такія слова:

Ой, у нядзельку параненька
Ўзыло сонца хмарненька,
Ўзыло сонца над борам,
Па-над Сляеўкім таборам.
А ў таборы трубы йграюць,
Да ваяцкае парады зазываюць,
Сталі рады адбываці,
Адкуль Ворши здабываці:
А ці з поля, а ці з лесу,

А ці з рэчкі невялічкі?
А ні з поля, а ні з лесу
Толькі з рэчкі невялічкі.
А ў нядзельку параненьку
Сталі хлопцы-пяцігорцы
Каля рэчкі на прыгорцы:
Гучаць разам з самапалаў,
З сяміальных ад запалаў.
Б'юць паўсюта з гарматамі.
Масква стала наракаці,
Места Воршу пакідаці;
А як з Ворши уцякалі,
Рэчку невялічку пракліналі:
„Бадай ты, рэчка, сто лет

высыхала,
Як наша слава тутака пратала;
Бадай высыхала да сканчэння

свету,

Што нашай славанькі ўжо нету”.

Слава Ворши ўжо не горша.

Слаўся, пан Астрожскі!

Прамінула ўжо амаль пяцьсот гадоў, а памяць пра бітву пад Воршай жыве ў нашым народзе.

У 1992 годзе ў дзень слáйнай перамогі войска Астрожскага над захопнікамі тысяча беларусаў сабраўся ў Менску на плошчы Незалежнасці. Яны далі ўрачыстую вайсковую прысягу мужна і самааддана бараніць Беларускую дзяржаву ад любых яе ворагаў.

Польска-беларуская крыжаванка № 33

Запоўніце клеткі беларускім словамі.

	Wyon	▼	Taniec	▼	Pałac
	Retor				
Rogacz	▼ ▶		▼		
Chagall					
▶					
Ganek	▶				
▶					
Szansa					

◀ ▶

◀ ▶

◀ ▶

◀ ▶

◀ ▶

Адказ на крыжаванку н-р 29: Цюльпан, журавінка, падарожжа, радок, ара, ар, ласка. Жара, дудар, рад, арол, вока, піндзяк, кара.

Перад блёкам на лавачцы. Злева: Марыя Карабльчук, Марыя Малашэўская, Надзея Боўтрык, Кацярына Садоўская.

Бандарская публіка.

Беларускі фэст у Бандарах

У палове ліпеня па жыллёвым пасёлку ў Бандарах пайшла чутка, што ў канцы месяца адбудзеца вялікі беларускі фэст. Неўзабаве з'явіліся плакаты, што 29 ліпеня а 18 гадзіне Галоўнае праўленне БГКТ арганізуе беларуское мерапрыемства.

У апошнюю нядзелью ліпеня пасля абеду прайшоўся я па бандарскім пасёлку разведаць настроі ў людзей. Перад блёкам на лавачцы сустрэў я пажылых жанчын — перасяленак з затопленых на дне Семяноўскага вадасховішча вёсак. Кацярына Садоўская з Тарнопала, Надзея Боўтрык з Рудні, Марыя Малашэўская з Гарбароў і Марыя Карабльчук з Лукі не наракаюць на цяперашнія жыллёвія ўмовы. У блёках ёсьць ўсё, што можна: вада і цэнтральнае ацяпленне. Пераважна час яны праводзяць перад тэлевізарам, часам навед-

ваюць аднавяскуюцца. Сустрэтыя жанчыны чакалі выступлення беларускіх калектываў і наракалі, што ніхто іх не наведае, мо апрача пісьманосца, які разносіць пенсіі, павесткі аб павышэнні квартплаты і пісьмы ад родных. А квартплаты апошнім часам так выраслі, што некаторыя пенсіянеры не ўзмозе ўжо іх аплаучаць.

На жыллёвым пасёлку ў Бандарах уражвае чысціня і парадак, цешаць воікі кветкі і задбаныя дзіцячыя пляцоўкі з гушкалкамі, пясочніцамі і іншымі прыладамі. Гэта сведчыць аб дбайнасці адміністратара пасёлка Анатоля Кардаша, які таксама пасадзеўнічаў падрыхтоўкі фэсту.

Падыходжу да сцэны, на якой выступаюць беларускія калектывы. На зялёнай траве ўзвышаецца метровая сцэна з дашком. Вакол яе высокія бярозкі,

а па баках — ляшкі жытага. Мясцовыя арганізатары жытам-хлебам і соллю віталі кіраўніцтва БГКТ і артыстаў — герояў фэсту, які пачаўся ў 18 гадзін.

Фэст прыцягнуў не толькі жыхароў бандарскага пасёлка. Паслухаць беларускія песні прыйшлі людзі з Рыбакоў, Бандароў, Багнікоў, абедзвюх Таніц, Семяноўкі, Лешукоў, Юшкавага Груда. Шматлікай публіцы сваё майстэрства запрэзентавалі калектывы з Бельска-Падляшскага, Белаосто-ка, Гарадка і Орлі.

Мерапрыемства адкрыў галоўны спецыяліст Семяноўскага вадасховішча Лявон Хлябіч, які прывітаў гасцей, а ў іх ліку генеральнага консула Рэспублікі Беларусь Леаніда Каравайку, віцепрезидента Аляксандра Харытонава, пасла Сейма Яна Сычэўскага і кандыдата ў паслы, раднага Ваяводскага сейміка Аляксандра Чужа, а таксама войтаў Міхалоўскай гміны Славаміра Ёську і Арлянскую — Яна Добаша. Затым прамовіў Ян Сычэўскі, якога прывітальнае выступленне сабраныя перарывалі аплодыментамі.

Канцэрт павяляла сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч, якая на сцэну запрасіла „Крыніцу” з Белаосто-ка. За імі выступілі „Маланка” з Бельска-Падляшскага, „Прымакі” з Гарадка, „Арлян” з Орлі. Публіка доўга аплодіравала і не адпускала артыстаў са сцэны, спявала разам з калектывамі і танцевала пад такт „Прымакоў”. На мерапрыемстве пабывалі таксама дзеци з горада Семяновіцы-Шленскія, якія адпачывалі на Семяноўскім вадасховішчы. Ім таксама была дадзена магчымасць выступіць з песнямі і танцамі.

У палове праграмы вядучая заявіла аб перадачы пасёлковай бібліятэцы рэдак-

цыяй „Нівы” і ГП БГКТ беларускіх кніжак. На фэсце можна было купіць касеты з беларускімі песнямі і кнігі нашых літаратараў. Фэст стаў таксама нагодай для вядзення выбарчай кампаніі. Ян Сычэўскі выступіў са сваёй праграмай як кандыдат у сенатары і быў прыхільна прыняты сабранай публікай ды атрымаў многа ўспыхі слоў у свой адрес.

Пабываў я ў сваім жыцці на многіх фэстах, але двухтысячнай публікі на вясковым мерапрыемстве не бачыў. Імпрэза ў Бандарах прайшла паспяхова дзякуючы Лявону Хлябічу, Анатолю Кардашу, Уладзіміру Павільчу, Яну Хлябічу, Канстанціну Новіку, Яну Буру, Аляксандру Кардашу, Міраславу Багніку, Мікалаю Хлябічу, якія цудоўна падрыхтавалі фэст. Не падвялі таксама спонсары — Анатоль Цімашук, Віктар Лукша, Андрэй Міруць, Марыя Харытанюк, Вяслава Хлябіч — якія адгукнуліся на заклік арганізатораў. За гэтую ад імя ўдзельнікаў фэсту кажу ім: „Вялікае дзякую!”.

Пад канец канцэрта загадчыца бібліятэкі Ірына Матвяюк уручыла сакратару ГП БГКТ Валянціне Ласкевіч букет кветак, з якімі яна пад музыку „Прымакоў” сышла ў народ і абдорыла імі публіку. Калі я ў панядзелак вяртаўся з Бандароў у Гайнайку, на аўтобусным прыпынку сустрэў Кацярыну Садоўскую. „Тую кветку, якую атрымала я ўчора ад Валі, я дома ўставіла ў ваду і тримаю ў сваім пакойчыку. Яна напамінае мне мінулае і песні, якія я любіла співаць”, — сказала 75-гадовая жыхарка бандарскага блёка. — Добра што людзі не забылі аб нас, перасяленцах з затопленых вёсак”.

Віктар БУРА
Фота аўтара

Кветка Зіне Хлябіч ад сакратар ГП БГКТ Валянціны Ласкевіч.

Канікулярны пікнік

Размалёўванне твараў дзецим.

20 ліпеня г.г. у Чаромсе прайшоў канікулярны пікнік. Гэта было сапраўднае свята для дзетак. На пляцоўцы побач ГОКА гандляры расставілі ларкі з марожаным, пражанай кукурузай, цукровай ватай і надзіманымі цацкамі. Дэманстравалася выстаўка вырабаў з гліны. У цырульніцкай майстэрні можна было зрабіць модную прычоску, а ў суседній жывапісцы размалёўвалі твары для ахвотных дзецок. У гэтым месцы гуртавалася найбольш зацікаўленых. Быў і дзымуханы палац-цацка, дзе за 2 зл. можна было наскакацца ў дзверы.

Праводзіліся шматлікія конкурсы і гульні. Многа ўцехі было пры спаборніцтвах па з'яданні апельсінаў (на час), выпіванні вады з кубка, прабіванні шарыка з завязанымі вачыма ці працягванні каната. Пераможцы спаборніцтва атрымалі падарункі. Дзеля гэтага і ахвотных для ўдзелу ў конкурсах было шмат.

На пікніку выступалі лаўрэаты конкурсаў „Шанц на поспех” і „Адгадай мелодыю або назаві ўсё выкананаўцаў”. Спартыўная каманда змагаліся за прыз дырэктора ГОКА ў валейболе. Перамагла каманда Чаромха-цэнтру, якая апрача пераходнага кубка атрымала майкі. Апошні ўдзельнікі атрымалі падарункі. Спонсарам узнагарод быў Яраслаў Гапанюк з Чаромхі.

У мастацкай частцы выступіла група „Skatoffcy” з Чаромхі. Мерапрыемства закончылася дыскатэкай. Пачатковая гулялі меншыя дзеткі, а затым моладзь. Варта адзначыць, што такія мерапрыемствы арганізуюцца ў час канікул штогод, а арганізаторамі з'яўляюцца дырэктор мясцовага цэнтра культуры Тамара Кердалевіч і кіраўнік калектыву „Чарамшына” Барбара Кузуб-Самасюк.

Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара

150 кіламетраў ад мараў

Дзіўным трафам апынулася я на паломніцтве, арганізаваным а. Леанідам Шэшкам. Дзень перад выездам пазваний мне сябра з пытганным, ці хачу ехаць. Я згадзілася. І так пачалося маё паломніцтва па манастырах і цэрквях святой Русі. Нягледзячы на тое, што гайнаўская паломніцтва было аўтобуснае, а на двары спякота — усё атрымалася знакаміта.

Першым нашым прыпынкам былі Жыровічы — месца, якое ведаюць амаль усе праваслаўныя беларусы, а аб з'яўленні іконы Божай Маці на грушы (цяпер у тым месцы стаіць царква) баўбулі расказваюць сваім унукам. Мая баўбуля не расказала мне аб жыровіцкай абіцелі, але падсунула кніжку аб вялікай асветніцы Беларусі, Еўфрасінні Полацкай — княгіні, манащы, заснавальніцы манастыра ў Полацку, і малітвеніцы. Па яе заказе Лазар Богша зрабіў каштоўныя крэж (які загінуў, але Мікалай Кузьмін зрабіў копію). Яна — першая беларуская паломніца ў Іерусалім.

Для мяне Полацк заўсёды асацыраваўся з дзяржайной беларускай мовай, Дзвінай і Еўфрасінні. Я мела магчымасць (як і іншыя паломнікі) перайсці басанож пад мошчамі святой асветніцы, палибавацца пахам кветак і пастаўці свечу.

Мяжу Беларусі з Расіяй мы перасякілі без проблемаў, аднак у Пскове, дзе хацелі пераначаваць, не хапіла начлежных месці мы вымушаны былі паехаць у Пячоры, куды мелі з'явіцца назаўтра. Стары Пскоўскі манастыр першапачаткова быў мужчынскім, а пасля 1943 г. стаў жаночым. Большасць паломнікаў (у тым і я) быў захоплены манастыром у Пячорах (яго называюць Пскова-Пячорскім). Нічога ў гэтым дзіўнага, таму што ён выглядае быццам казачны замак — звонку на сценах пі-

саныя іконы, фрэскі, купалы з зоркамі і зязочымі ў сонцы крыжамі. Але найбольшае ўражанне выклікалі пячоры, ад якіх узяў сваё название горад. Уваходзячы ў падземельныя тунелі, манашка, якая нас праводзіла, дала кожнаму пілігрому свечку і мы пайшлі. Многія грабніцы і мошчы асветлены лампадкамі. Пад нашымі ногамі пясок, над голавамі таксама пясок і 1,5 м зямлі, і царква. Са свечкамі ў руках мы ішлі за манашкай, а яна расказала так, што па скуре дрыжыкі праходзілі. Да рогу з камянёў да галоўнай царквы называюць дарогай крэві. Яна абліта крою св. Карнілы, якому цар Іван IV Грозны адсек галаву. Карніла, паводле цара, хацеў адкінуць царскую уладу. Калі цар Іван Грозны апамятаўся, узяў галаву святога і, ідуучы, тримаў яе ў руках, а кроў цякла па дарозе...

Мая мара — паехаць у Валаам, мужчынскі манастыр на астравах. А калі я даведалася, што з Пюхціч (жаночы манастыр у Эстоніі) да маіх мараў 150 кіламетраў, я абяцала сабе, што яшчэ туды паеду. Па дарозе ў Пюхціч мяне праследавала верная сяброўка — нядача. Я ўпала і разбіла калена, а пасля ўбачыла, што ў цела ўпіўся вялікі клешч. На калена мне наклеілі пластырь, а кляшча вынялі. І ўсё было добра.

Пюхціцкі манастыр зрабіў на мене вялікае ўражанне. Я думала, што пабачу малую царкоўку і групку манашак. Аднак май вачам паказалася мураваная царква на ўзорку, 150 манашак, 75 гектараў зямлі і вялікая гаспадарка. Пюхцічы — на эстонскай мове — святое месца. Манастыр прысвечаны Божай Маці, якая ўказвае на цудоўную і жыватворную крэніцу, ды прыказала манашкам усё рабіць сваімі рукамі і быць асновай міласці для ўсіх людзей, нягледзячы на іхніе

Мая мара — паехаць на Валаам, мужчынскі манастыр на астравах.

веравызнанне. Аб тым, што манашки ўсё робяць самі, ямагла пераканацца асабіста. Нам размеркавалі абавязкі — у кухні, агародах, пры бульбе, пры сене. Я была ў групе тых шчасліўцаў, якія паехалі да сена. На другі дзень мне балелі рукі, у мяне былі мазалі на дланях і страшэнна пакусала мяне мошака. Але я была шчаслівая.

У Пюхцічах пахла ружамі, а тут пахне гаспадаркай, хация і тут ружы ёсьць, — сказала мяне сяброўка, калі мы пераехалі ў Рыжскую Пустынь у Латвії. Маленькая абіцель, жаночы манастыр, дзве царквы — так прадстаўляеца звонку манастыр. Але сапраўды выглядзе інаки: страшна кусаюць камары, лес, зычлівия, добрыя манашки і драўляная царкоўка, якая выглядам напамінае мінулае стагоддзе. Угары іканастаса з левага боку знаходзіца вялікая ікона Серафіма Сароўскага, а з правага — прападобнага Сергія Радонежскага.

Тоўстыя бярвенні, драўляныя сцены са старымі пазалочанымі іконамі, семнаццаць мірацякучых ікон, куры, каровы і тры манашки — як хор.

Нямнога большы хор ёсьць і ў Вільні (але гэта тлумачыцца тым, што ў мужчынскім Спас-Духаўскім манастыры ёсьць толькі 10 манаҳаў). Галоўны сабор пабудаваны ў заходнім стылі. Услыўлены ён святымі Віленскімі мучанікамі Антоніем, Іаанам і Яўстафіем, замучанымі за веру ў 1364 годзе. Да манастыра прыязджаюць і прыходзяць палякі, літоўцы, расіяне і беларусы.

Пачынаючы з Беларусі, а канчаючы на Літве — так успамінаецца мене паломніцтва. Прыгожыя краявіды (не гаворачы ўжо аб манастырах), паездка над эстонскімі кусочкамі Балтыйскага мора, плаванне ў азёрах у вялікую спёку, незабытую шашыцы па старой частцы Вільні, Вострабрамская ікона Божай Маці... вера, што да мараў можа быць зусім блізка.

Анна САДОЎСКАЯ

Канікулы ў Дубічах-Царкоўных

Каля Асяродка адпачынку „Бахматы”, што непадалёк Дубіч-Царкоўных, узікаюць новыя агратурыстычныя кватэры, а іх уласнікі прапануюць прыезджым усё больш паслуг. Дзеці жыхароў Дубіч-Царкоўных і прыезджяя наведваюць таксама Гмінны асяродак культуры, дзе займаюцца з бібліятэкай Міраславай Семянюк-Мараўскай.

У доміках Асяродка адпачынку „Бахматы” часта начуе па 37 чалавек, займаючы ўсё свободныя месцы ў 2-, 3- і 4-асабовых кватэрах. Многія прыезджяя застаюцца на начлег у агратурыстычных кватэрах, якіх усё больш узікае ў Дубічах-Царкоўных. Турысты ходзяць на экспазіціі ў Каўціцкі, Грабавец і Войнаўку, дзе можна паглядзець старыя вятракі. Госці знаёміца з цэрквамі ў Дубічах-Царкоўных, Старым Корніне і Вярстоку ды памешчыцкім домам з 1860 года ў Ядлоўцы.

Некаторыя гості прыязджаюць на двухтыднёвы або месячны адпачынок. Яны намнога раней тэлефануюць, прося-

жывога слова, якім апякуецца настаўніца беларускай мовы ў Пачатковай школе ў Дубічах Марыя Казімірук.

Асяродак культуры на час канікул наладзіў заняткі як мясцовым дзесяцям, так і прыезджым. Вучні пад вокам бібліятэкаркі Міраславы Семянюк-Мараўскай вучыцца карыстацца інтэрнэтам. Моладзі прадугледжаны веласіпедныя экспкурсіі па наваколлі і наведванне людзей, якія расказваюць пра мінулае або паказваюць свае вырабы.

— Я запланавала наведаць Міколу Корху, які жыве ў Краскаўшчыне і выконвае вырабы з карэння ды пабываць у Канстанціна Грысюка ў Войнаўцы. Прадбачаем мастацкія конкурсы, малянкі на асфальце і конкурсы на самую цікавую будоўлю з пяску на вадасховішчы, — заявіла арганізатор летняга адпачынку Міраслава Семянюк-Мараўская.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

На вадасховішчы „Бахматы” можна карыстацца воднымі роварамі і байдаркамі.

З агратурызму можна жыць

Анатоль Патэюк — пенсіянер. Шмат гадоў сакратаром у Дубіцкай гміне працаўваў. Зараз агратурызмам займаецца. З жонкай Тэкляй вядзе начлежную кватэру. Сустрэўся я з прыяцелем у яго роднай вёсцы Лазіцы, калі арэшткаўская помнікі даўніны наведваў (тут на ўзлесці помнік савецкім партызанам знаходзіцца). Прыйселися на лавачкы. Мінулыя гады ўспомілі. Аб сучаснай долі пагаварылі.

— Зараз агратурызмам займаемся, — сказаў прыяцель. — У мінулым годзе каля і брычку купілі. Абышлося больш за

10 тыс. зл. Турыстаў па Белавежскай пушчы з сынам возім.

— Ад гасцей не адгонішся, — уключаеца Толікава жонка Тэкля.

— Якія атракцыёны турыстам рэкомендуюц? — пытаюць.

— У летні час экспазіцію коннай брычкай па старой пушчы. Там аглядаем помнікі прыроды — больш сарака ў нашым наваколлі знаходзіцца — векавыя дубы, сосны. Атракцыёнам з'яўляецца цар-дуб. Можна шляхам мурашнікаў прайсці ды далінай ракі Лясной, шляхам паўстанцаў

1863 года, спячы каўбаску на вогнішчы, пасядзець з вудачкай над ставам. Два іх маем. Дзесяцюкі пантоны маем ды праезды на кані рэкамендуем. Грыбы і ягады ў лесе. А пры гэтым экалагічнае харчаванне — малако, сыр са смятанай і духмяны мёд са сваіх вулляў. Не ўспамінаю аб чыстым паветры, якога тут хоць адбуйлій.

— Колкі ж каштую гэта прыемнасць?

— Адной асобе (харчаванне з начлегам) за 50 зл. абыходзіцца, — кажа пані Тэкля. — Але гості больш плацяць, бо, як кажуць, у іншых за адзін начлег 35 зл. патрабуюць.

— Зімою санную арганізуем, — дадае

гаспадар. — Гасцей хоць адбуйлій. Цэлы год прыезджаюць. Сёння якраз сын двух з Варшавы павёз — бацьку з сынам. Былі ў Белавежы. Да нас папрасіліся. Казалі, што там ужо нецікава.

— Адкуль вашы гості?

— З розных гарадоў: з Познані, Зялёной Гуры, найбольш з Варшавы. Прыйзджаюць найчасцей сем'ямі. Гасцямі дом прызначылі, — кажа спадарыня Патэюк, — а самі ў летній кухні жывем. Аднаразова шэсць асоб можа памясціцца ў кватэры.

— Прыйзджайце з жонкай! Запрашаем, — гаворыць на заканчэнне гаспадыня.

Уладзімір СІДАРУК

Была ў Іркуцку і ў Брусле

Успаміны Лідзі ЮХІМУК з Тымянкі, народжанай у 1925 годзе ў Малочках.

У нашай сям'і апрача мянэ былі яшчэ два браты і дзве сястры. Гаспадарка ў бацькоў была сярэдняя — калі вясмы гектараў. Трымалі двое коней, 2-3 каровы і іншы дабытак. Адзін конь быў рабочы, а кляч — для разводу жрабят. Тата летам рыбу і ракаў лавіў і ў Кляшчэлі жыдам прадаваў, а зімою вырабляў кельні для вазоў. Жылося нам някепска.

Школа, у якую я хадзіла, была ў нашай вёску як арлы на маторах ехалі. Быў знішчаны мост, на ім завяз нямецкі самаход і яны папрасілі ў нас коней, каб адтуль той самаход вышыгнуць.

Калі прыйшнула вайна, то праз нашу вёску праходзілі ў напрамку Владавы польскія ўцекачы. І тата тады загадаў, каб мама па дзве буханкі хлеба больш выпякала. А ткаць я навучылася ў дзевяць гадоў. Яшчэ нагамі да паножкаў не сягала, дык ткала стоячы.

Немцы ў нашу вёску як арлы на маторах ехалі. Быў знішчаны мост, на ім завяз нямецкі самаход і яны папрасілі ў нас коней, каб адтуль той самаход вышыгнуць.

Калі прыйшлі саветы, то некаторыя мясцовыя іхныя прыхільнікі сустралі іх. З нашай вёску саветы нікога не вывезлі, але сталі нагаворваць людзей у калгасы. У калгас рваліся „перадавікі”, але гаспадары ставіліся да яго неахвотна. Рабілі многа сходаў, а калгаса і так не заснавалі. Сярод агітатараў быў савецкі палітрук, які гаварыў: „У нас говорят, что в Москве кур доўгі ў школу радыё. Хадзіла я ў школу

амаль увесі час, за выключэннем перыяду капання бульбы, бо тады аставалася дома даглядаць малодшых сёстрапаў. Вучыў адзін настаўнік — па два класы. А рэлігіі навучаў бациушка з Касной. Я была першай вучаніцай па рэлігіі. Калі бациушка нейкую рэлігійную гісторыю прачытаў, то я помніла ёсё, а іншых предметаў так не помніла. Прыветахахадзіла я яшчэ ў трэці і чацвёрты класы, бо трэба было „букваў” навучыцца.

Прасці і ткаць вучылася дома. Найперш вучылася прасці лён; мама мне горшое пакулле давала, бо добрай кудзелі шкадавала. А ткаць я навучылася ў дзевяць гадоў. Яшчэ нагамі да паножкаў не сягала, дык ткала стоячы.

Калі ўспыхнула вайна, то праз нашу вёску праходзілі ў напрамку Владавы польскія ўцекачы. І тата тады загадаў, каб мама па дзве буханкі хлеба больш выпякала. А ткаць я навучылася ў дзевяць гадоў. Яшчэ нагамі да паножкаў не сягала, дык ткала стоячы.

Немцы ў нашу вёску як арлы на маторах ехалі. Быў знішчаны мост, на ім завяз нямецкі самаход і яны папрасілі ў нас коней, каб адтуль той самаход вышыгнуць.

Калі прыйшлі саветы, то некаторыя мясцовыя іхныя прыхільнікі сустралі іх. З нашай вёску саветы нікога не вывезлі, але сталі нагаворваць людзей у калгасы. У калгас рваліся „перадавікі”, але гаспадары ставіліся да яго неахвотна. Рабілі многа сходаў, а калгаса і так не заснавалі. Сярод агітатараў быў савецкі палітрук, які гаварыў:

„У нас говорят, что в Москве кур доўгі ў школу радыё. Хадзіла я ў школу

Раніцай, 22 чэрвеня, бачым: самалёты гудуць, чуваць выбухі. Адны гавораць, што гэта манеўры, а другія, што вайна. Але ж бачым, што па самалётах б'юць. Ды і па радыё таксама пачулі, што вайна. Каля нашай вёскі баёў не было, бо не праходзіла тудою нікая шаша, але непадалёк калона за калонай ішлі, аж зямля гаварыла; адны ўцякалі, другія даганялі.

У маі 1942 года мянэ забралі на прымусовыя работы. Завезлі спярша фурманкай у Кляшчэлі, а пасля ў Бельск. Там пад адкрытым небам нас цэльяя суткі трималі, а дождж як з вядра ліў. Папрытуляліся мы да сябе і так сядзелі. Усё прамокла — ежа і адзежа. Пасля поездам завезлі нас у Беласток. Там пераначавалі адну або дзве ночы і павезлі нас у цялячых вагонах у Ангербург (Вэнгажэва). Завялі ў арбайтсамт і там нас гаспадары выбіралі.

Бралі мажнейшых, а мене — семнаццаць гадоў. Сказаў, што каго не возьмуць, таго ў лагер пашлюць. То я тады пррабілася наперад. Адзін немец прыглядаўся і я да яго ўсіхнулася; ён узяў мянэ і яшчэ пяць дзяўчат. Дзве заўвёсі сваёй сястэр ў мясцовасць Сухадолы, адлеглую васеннаццаць кіламетраў, трэ — у суседнюю вёску Штэйнвалльдэ, а мянэ забраў да сябе ў мясцовасць Гемалькен. Пытаў на міг, ці я на кані ездзіла. Пасля на гадзініку паказваў мне, калі што рабіць. Працаўвалі ў яго ўжо два французы і адзін нямецкі трываццацігадовы сірат. Летам у полі і на сенакосе дапамагалі яшчэ салдаткі.

Гаспадыня някепская была. Сваіх дзяцей гаспадары не мелі; была ў іх дачка, але год раней памерла на дыфтерыту. То яны ўзялі двухгадовую дачушку гаспадынінай сястры. І я яе даглядала, і прыбірала, і варыла, і ў полі

рабіла, гной растрасала. Я жыла ў пакойчыку на гары. Побач майго былі пакоі для гасцей.

На снеданне давалі нам каву без цукру і хлеб з мармеладам, а на абед — апрача пятніцы — кусок мяса з бульбай або кашай. У пятніцу на абед былі мацічныя прадукты: творог, ватрушкі ці што іншае.

Гаспадары евангелістамі былі. Усе святыя святкавалі так, як і мы. І на святыя лепшшая ежа была. Гаспадары елі ў пакоі, а мы ў кухні.

Гаспадыня мянэ любіла за тое, што я не мела доўгага языка, а і паслухміна была. Да мянэ была ў гаспадароў немка, такая, што ёй гаспадыня валоссе з галавы вырвала і зубы выబіла. Суседзі дзіваваліся, што са мною такі спакой.

Калі набліжаўся фронт, каля настылавая часць войска стаяла, а ў нас, у гасцінных пакоях, канцылярыя была. І нямецкія салдаты побач жылі, але ніхто ніколі нават праз памылку не крануў маёй клямкі; калі б там былі рускія салдаты, то яны б сцяну разабралі разам са мною. Гаспадара ўзялі ў фольксштурм і мы разам з фольксштурмам выехалі пад Кёнігсберг. Пасля фронт спыніўся і мы, апрача гаспадароў, малаціць вярнуліся.

Калі вярталіся коннымі павозкамі са зборжам, нас занялі рускія. Адусюль бежанцы ехалі, праз возера, лёд тращаў. Пераначавалі, а рана рускія нас акружылі. Пастралялі, але не чапалі нас. Мы пазбріраліся ў групы і начіраваліся вяртацца, але нас спынілі іншыя саветы і забралі ў падсобную гаспадарку. Даглядалі мы там коней, кароў, свіней, курэй.

(заканчэнне ў наступным нумары)

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Фота аўтара

Па слядах гісторыі

У Арэшкава зайдзіла я ў шасцідзесятага гаду з кінаперасоўкай. Пазнаў там ветлівых людзей. Пасябраваў з моладзю. Тады і ў галаву не прыйшло, што калісьці буду цікавіцца гісторыяй гэтай вёскі. Еду ў Гайнавуку сустрэу ў цягніку Янку Аверчука. Калі я выявіў, што цікавіліся ўспамінамі старажылаў ды ў „Ніву” пішу, калега сказаў:

— Маёй маці больш за 85 гадоў. У Расіі нарадзілася, як у бежанстве быў. Прыведзь, будзе аб чым пагаварыць...

Арэшкава не за гарамі

Дамовіліся на чацвер, два дні пасля сустрэчы. Укінуў я ў вагон ровар і ранін цягніком адправіўся на вандроўку. Сябрук сустрэу мянэ на чыгуначным прыпынку. Калі ўгледзеў ровар, сказаў:

— Гэты не спатрэбіца. Пакінеш у знаёмых, на аўтамашыне падзем.

Маршрут вызначыў Янка.

— Спярша да помніка заедзем, — заявіў. — Затым ветраны млын пабачым. Наканец аповед матулі паслушаеш...

Падаліся ў напрамку Лазіцаў. Едзэм шыкарнай асфальтоўкай. Разглядаюся па наваколлі. Бязмежная прастора палёў, сенажацей і пашы.

— Ад Лазіцаў па Якубова дзевяціста гектараў сенажацей залігае, — быццам згадаўшы мае думкі, паясняе шафёр. — Мясцовыя арандуюць...

Перад намі паказаліся абрсы бульбы, на ўказальнiku „Альшына”.

— Гэта арэшкавская калёнія. Такіх пасёлкаў восем у нас, — паясняе праваднік.

Пажар

— У час буры ўдарыў гром у стадоўлу Яна Сахарчука, — пачынае расказ-

ваць Янка Аверчуцк. — Узнік пажар. Забудовы былі да таго згушчаны, што стыхія паглынула больш за палову вёскі. Гэта было ў 1946 годзе.

Пазней Дзмітры Чурак, іншы суразмоўца, дадаў:

— Я тады проса малациў. Пажар малянкава пераносіўся ад святліцы. Спачатку гарэлі будынкі з аднаго боку. Нечакана перамяніўся вецер і агонь пераніўся на другі бок вуліцы. Я паспей толькі коней з манежа выпрэгчы. У стадоле і хаце ўсё згарэла. Нічога не ўратавалі.

— Год пазней таксама ўзнік пажар, — працягвае Дзмітры Чурак. — Тады з другога канца вёскі гарэла, у напрамку чыгуначнага прыпынку. Казалі, быццам адна бабуля кабылу падкаджвала ды агонь зацярушила. Афіцыйна кабеце віны не даказалі.

Арэшкавская пасёлкі

— Некалькі гадоў пасля пажараў, — пачынае чарговы апавед Янка Аверчуцк, — праводзілася ў Арэшкаве камасація. Геадэзісты вызначалі прасторныя пляцы, адлегліці ад аднаго. Многіх надзялялі па-за вёскай. У адным месцы па некалькі. Узніклі пасёлкі: Сасноўка, Бакоўка, Вяжхоўская Гара, Падтрасцінец, Затрасцінец, Параева, Альшына і Выган. Я, напрыклад, жыву ў Сасноўцы, а прапісаны ў Арэшкаве, — паясняе прыяцель. — Калі спатрэбіца вызываецца хуткую дапамогу, я вымушаны падказваць, каб ехалі ў Сасноўку, бо шафёр прыйдзеца блукацца ў пошуках маёй сядзібы.

Помнік загінуўшым

Праядзджаем праз Лазіцы. Спыняемся на ўзлесці, на скрыжаванні дарог. Пад раскідзістым дубам стаіць помнік з чырвонай зоркай. Ніжэй арол. Чытаю надпіс: „Zginęli za wolność naszą i waszą: Chwasko Michał, Walentyna Kojoł (тут чорная пляма) 1941-1944. Cześć ich pamięci”. Пад надпісам у ніжній частцы было штосьці яшчэ напісаны (як, зрешты, пад другім прозвішчам), але хтосьці знішчыў запіс.

— Паспрабуем даведацца ў брата Валянціны Койла, — гаворыць Янка Аверчуцк, сеўшы ў аўтамабіль. — Ён не падалёк у Лазіцах жыве.

Аднак не ўдалося пагаварыць з гэтым чалавекам. А Дзмітры Чурак пазней сказаў:

— У наваколлі Дубіна дзеянічалі атрады савецкіх партызан. Мясцовыя людзі памагалі ім. Валя была сувязнай. Папала ў засаду, яку немцы арганізавалі падпольшчыкам. Помнік каля Лазіц — гэта сімвалічнае месца. Устаноўлены на скрыжаванні дарог, каб быў добра відаць. Парашутыста і Койлаву скапілі і расстралялі ў іншым месцы.

У Лазіцах сустракаю даўнейшага сябру, Анатоля Патэюка. Раней працаў ён сакратаром гміны ў Дубічах-Царкоўных. Зараз вядзе з жонкай Тэкля агратурыстычную кватэру.

На Аверчуковай гаспадарцы

Наталлі Аверчуцк, маці майго прыяцеля, 86 гадоў. Трымаеца бабулька бадзёра, хоць памяць часам і ёй здае. Успамінае бежанства і горад Уфалей, дзе нарадзілася. Расказвае аб школьніх гадах і арэшкавіцкіх настаўніках. Аглядае памятны здымак выпускні-

коў яе класа: дванаццаць хлопцаў і дзесяць дзяўчынек.

— З гэтай кампаніі двое засталося, — паясняе Янка. — Матуля і мая цётка, сястра бацькі, якая на Казімірах, не падалёк Дубіноў, працавае. Апошняя паўміралі.

У час размовы старэча штораз спаўгідала ў блакнот, дзе я запісваў. Цікавілася навошта мне гэта. Калі б там былі рускія салдаты, то яны б сцяну разабралі.

— Але не загубі і назад прывязі.

— Як гаспадарыца вам на вёсцы? — пытала Ніну, Янкаву жонку.

— Корпаемся як іншыя. Зараз работы хапае. Жывёлу трэба дагледзець, з поля зборжжа зvezci, нездадоўга капаніне бульбы пачнечца. З дзікамі ано бяды, — гаворыць гаспадыня. — Усё поле знішчыаць. Мяшанку скалацілі. Ад іх няма пар

Зноў на радзіме

8 ліпеня атрымаў я запрашэнне на вя-
селле суседа Янкі Южвінскага з бяльш-
чанкай Аняй Кокець ва Успенскай цар-
кве 15 ліпеня. 10 ліпеня еду ў Відава.
У Белаостоку чыгуначны вакзал як па-
чалі рамантаваць пятнаццаць гадоў на-
зад, так і не закончылі. Толькі білетныя
касы важныя, а людзям няма дзе сесці,
калі чакаюць цягніка; сэрца сціскаеца,
што так дзеесца пры дэмакратыі. На-
ведаў я рэдакцыю „Нівы”, пабыў у бра-
та Васі і падаўся на вакзал на цягнікі вала-
чэнца як чарапаха, дзе гадзіны.

Прыехаў у Бельск, а далей на таксі ў Відава. Калі адкрыў дом, то ў вокнах убачыў пчолы пад фіранкаю і нежывыя на падлозе. Я папратаў усё, ачысціў вок-
ны і жывыя пчолы крыху пакусалі мяне. Пасля паехаў веласіпедам да Вакулеўска-
га на піва, а да Джона на чарку. У чац-
вер сустрэў на рынку інж. Барыслава Руд-
коўскага. Цяпер ён ходзіць як арол, ня-
ма пазнакі па мінлагодніх хваробе. Ін-
жынер хоча выдаць чацвёртасе выданне „Дарогі мастоў” і шукае спонсараў.

15 ліпеня сплюктная нядзеля. Іду да суседа на вяселле. Як хутка мінае час. Калісь я пісаў у „Ніве” і здымак быў там Янкі Южвінскага, а цяпер, калі ад-
служыў салдаты, жэніцца. Перад выез-
дам да маладой бацькі Юрка ды хрыш-
чоны Янка абходзілі самаход са святы-
мі абразамі, акрапілі свяночною вадою і жадалі маладому шчасці ў жыцці. Ка-
лі пераязджалі каля Джона, хлопцы пе-
рагарадзілі дарогу, павіншавалі яго на новую дарогу жыцця, атрымалі дзеў бу-
тэлькі гарэлкі ды апусцілі вяроўку це-
раз дарогу. Паехалі да маладое з вян-
ком, а адтуль у новую прыгожую цар-
кву ў візантыйскім стылі. Цудоўна спя-
ваў хор, а маладых вянчаў бацюшка. Пасля вянчання паехалі ў рэстаран „Падлясінка”, дзе пад беларускую му-
зыку „Прымакоў” гулялі да раніцы. Я сядзеў побач Янкі Зенюка, гутарылі мы пра нашы беларускія справы; дзе-
сяць гадоў не бачыліся — было пра што пагаварыць. Пасля поўначы спадарства Зенюкі завезлі мяне дадому, бо яны еха-
лі праз Відава ў Агароднікі.

Пасля, у наступныя дні, я браў веласіпед і ездзіў па вуліцах Бельска. На Ак-
шэі, дзе раней была „Цэплія”, зрэзалі вяз — наш помнік прыроды. Каля цар-
квы прыгожая агароджа, прыхадскі дом, трава скошана, цвітуць кветкі. Пасля павярнуў я на вуліцу Дубічы ды

заехаў да сябра, інж. Арсения Артысеві-
ча, беларускага дзеяча. Перад яго до-
мам паложаны прыгожы скальняк, пе-
рад агароджою вялікія валуны, а за імі каменны тын. Ля дома ўещца вінаград, усё прыгожае, зялёнае. У садку расце бя-
роза — помнік прыроды.

На другі дзень сустрэў я брата Янку, які прыехаў на агарод. Ён кажа мне рваць вішні і даспелы агрэст. Я нарваў вядро прыгожых вішань, ачысціў з зярні і на-
варыў восем паўкілограмавых слоікаў вар-
эння — прыдасца зімою ў Ольштыне.

У чацвер еду веласіпедам на рынак, а там зноў сустрэкаю інж. Барыслава Рудкоўскага, які паказвае сялянам свае кніжкі. Людзі аглядаюць і купляюць. Цяпер на рыначку натоўп людзей, што не прайсці: адны купляюць, іншыя прышлі пагутарыць са знаёмымі. Усюды чиста, а каля нужніка цвітуць кветкі. Там, дзе былі гандлёвые рады, цяпер найтаннейшая спажывецкая крама — такі малы супермаркет. Навокал ру-
скія прапануюць гарэлку і папяросы. Гэтак яны таннаю гарэлкою распілаваюць нашых людзей усюды: у Гайнаўцы, Ся-
мітычах, Белаостоку, Ольштыне і іншых гарадах. А пасля бяды ў сям'і, што муж аслёп або забіў жонку нажом.

У нядзелю еду да сястры Ліды, якая живе каля ПОМУ. З нямецкіх могілак эксгумавалі салдат і цяпер там зааранае поле. Заўважыў я, што на Бельшчыне няма ўжо Усходнія сцяны, тут усё, як у Ольштыне. Тут селянін, як хоча рабіць на гектарах, лепш живе, чым у горадзе — у кожнай сям'і трактар, легкавушка. А ў нас развалілі ПГРы і такая бядя, што людзі не могуць знайсці сабе месца ў новай рэчаіснасці.

У Відаве цэпра вечарамі — што на гэта электрычнае прадпрыемства ў Бельску? Альбо лямпачкі зусім не гараць, альбо ўключаютца ад поўначы да 2 гадзіны ночы, а вечарамі вуліца не асветлена. Людзі баяцца выходзіць за дзвёры, а так быць не павінна. Думаю, што „Ніва” дапаможа, каб святло гарэла ад 21 да 4 гадзіны.

Хутка прайшлі мне гэтыя пара дзён на радзіме. Усё, што ўбачыў, апісаў вам. Да сустрэчы за год, сябры!

Андрэй Гаўрылюк

АБ'ЯВЫ

Schladzalniki do mleka o pojemnościach 200-15 000 l, każdy typ. Gwarancja, raty, dowóz. Tel. 0608 140 233.

Вярніма нармальнасць

[4 ♂ працяг]

спадчына яшчэ захоўваецца ў людзей старэйшага і сярэдняга пакалення, а маладзь адыходзіць ад гэтага ў новыя напрамкі. На маю думку можна захаваць спадчыну, калі дзяржава паставіцца да гэтага з большай увагай і выкладзе большыя сродкі на падтрымку дамоў культуры.

— Як Вы ацэньваце дзейнасць беларускіх улад у гэтай галіне?

— Я не маю адмоўнага меркавання пра беларускія ўлады на гэты конт, а нават ацэньваю іх станоўча, бо яны

падтрымліваюць, наколькі мне вядома, беларускую культуру на Белаосточчыне.

— А ў сябе?

— Дакладна не ведаю. Аднак народныя калектывы, якія прыязджаюць з Беларусі, маюць высокі ўзровень.

— А як Вы ацэньваце дзейнасць нашых улад у дзяяліцці захавання культурнай спадчыны?

— Маю адмоўную ацэнку нашых улад, пачынаючы ад горада і канчачыча на ваяводстве.

— Што Вы мяркуеце пра ідэю фінансавання палітычных партыйных бюджетаў?

Hiba ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк. Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская. Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Госci

Аднойчы, пад сам вечар, калі ця-
нела, жонка кліча мяне паглядзець, што робіцца. Падышоў я пад клуню, сталі мы каля суседавага плota і бачым, як гэта са шчыліны між шчытом і чарапі-
цай суседавага хлява — а хлеў той здаў-
на пусты — выбягаюць і дзіўна піш-
чаць, быццам птушкі, мо з пяць бура-
шэрых звяркоў. Пабегалі па прыстаў-
леным да хлява драўніку і хутка паха-
валіся туды, адкупль выбеглі. Але зараз праляцелі, як коні, і па жэрдцы побач нас, што можна было рукою ухапіць, пахаваліся ў малінніку і зноў пішчаць. Ці яны так хутка і незадважна перабег-
лі ад хлява да плota, ці мо гэта быў ін-
шы статачак? Мы палічылі, што гэта тхары і таму я сходзіў на другі панадвор-
рак зачыніць куратнік. Калі адтуль вя-
таўся, звяркі падбеглі на саустрач мяне, але разбегліся і пахаваліся; відаць ішлі на паляванне.

У другую ноч мы начавалі ў другой хаце, на другім панадворку. Калі леглі спаць, жонка пачула нейкі шорах за акном, усталі, глянула ў адкрытае акно і пакілала мяне паглядзець, што робіц-

ца. Я думаў, што яна пабачыла нейкіх любоўнікаў каля плota, што сёння вель-
мі моднае, і вылупіў свае очы на плот, але нічога не бачу. Жонка кажа: „Гля-
дзі зіні, на зямлю!” Я пабачыў, што вакол хаты бегаюць тыя, што і ў суседа, звяркі — мо з шэсць штук. Гуляюць, заглядаюць у кожную продуху ў пад-
мурку і гатовы нават лезці ў акно! І тут мы дакладна іх пабачылі: звяркі бура-
шэры з доўгім хвастом і белай плямай пад шыяй. Не было сумнення: кожную ночь гасцівалі ў нас маладыя дамашнія куніцы. Панадворак вялікі, сабакі ня-
ма — ім тут выгада!

Дамашнія куніцы, гэта рэдкі звярок, які знаходзіцца пад аховай. Але тae аховы найбольш на паперы, бо людзі бяз-
душныя і б'юць куніц за тое, што яны ўмеюць курыцу задушыць. Але важнае таксама тое, што куніца любіць мышэй і пацюкоў! Калісь у майі хляве было поўна пацюкоў, а сёння ён чисты — гэ-
так дакладна вылавіла іх куніца! І як яе не любіць?! Таму сэрца цешыща, што не ўсё ў нашай прыродзе страчана. І лепш было б, каб у нашым народзе менш было браканьеў і людзей з камененным сэрцам.

Мікалай Панфілюк

Эксгумациі

Калі ў ліпені 1944 года Чырвоная Армія вызвала яла Усходнюю Белаосточчыну каля мясцовасці Марынка, што не-
падалёк вёскі Адрынкі, былі забіты два нямецкія салдаты. Прывезлі іх у вёску Бялкі, што ў Нарваўскай гміне. На панадворку Міхала Сахарчука палажылі іх на ялове галлё, а Уладзіміру Сяськевічу загадалі, каб выкапаў магілу каля вясковага крыжа. Пахавалі тых салдат, на магіле паставілі бярозавы крыж ды павесілі на ім салдацкі шлем. Стэрэнкім жанчынам загадалі, каб памяліліся, малодшыя жыхары тады, вядома, хаваліся ў лесе. Здарылася гэта каля 20 ліпеня, бо нашу вёску вызвалілі 23 ліпеня, на свята Антонія.

Пісаў я аб гэтым некалькі гадоў тыму ў „Ніве”, паказвала тое месца бе-

Роварная рэфлексія

Сёння на рынку за бясцэнак можна купіць стары, але лёгкі і добры ровар з Захаду. Яны з 60-х і 70-х гадоў, але выглядаюць шыкарна і гэта сведчыць аб культуры тае краіны, у якой той ровар зроблены. Мой сын купіў мne на таўкучы ў Белаостоку прыгожы, моцны

і лёгкі галандскі ровар і заплаціў за яго толькі 90 злотаў. Здаецца, што і поль-
скі ровары добрыя, але гэта не тое, што вырабляе Захад. А пра расійскія рова-
ры няма што і гаварыць.

Гавораць, што ровары прызначаны бедным, але і багатыя імі не ганьбуюць, калі іх умела вырабляюць.

Мікалай Панфілюк

— Мне здаецца, што гэта добрая за-
дума. Калі фірма не будзе фінансаваць пасла ці партыі, тады яна астанецца не-
залежнай. І не будуць залежнымі ад яе партыя ці пасол. Думаю, што памен-
шицы карупцыя, аднак пра ўсё выра-
шыць практика.

— З Вашай партыі выйшла ідэя лікві-
дацыі Сената. А як паводле Вас: патрэб-
ны Сенат?

— Сёння яшчэ патрэбны. Калі ў Сей-
ме разглядаецца праект нейкага зако-
на, у якім выступае недарэчнасць, тады ўскладваеца надзея, што Сенат яе вы-
правіць. Бывае так, што Сенат уносіць некалькі фармальных паправак, а бы-

вае, што і больш за сто мерытарычных. Можна меркаваць пра змяншэнне і колькасці паслоў, і колькасці сената-
раў з мэтай пакінуць толькі адну пар-
ламенцкую палату.

— Дзеля хіба таго СЛД пропануе толькі двах кандыдатаў у Сенат?

— Не. Мы пропануем двах, але пад-
трымліваем і трэцяга, незалежнага канды-
дата, спадара Сычэўскага.

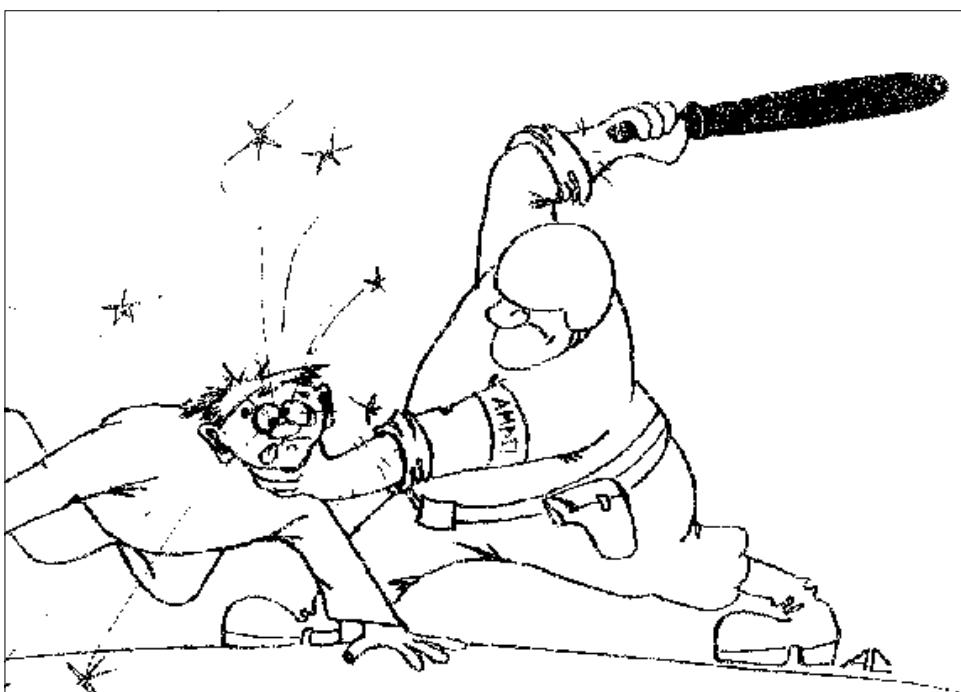
— Пад якім лозунгам змагаецца за Сенат?

— „Вярніма нармальнасць, выйг-
райма будучыню”.

— Дзякую за размову і жадаю поспеху.
Гутарыў Аляксандар Вярбіцкі

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100

Ніўка

Мал. Алеся СУРАВА

О-то-то слоўнік

Друк

Друк, як съведчыць Тлумачальны слоўнік беларускай мовы, гэта ня што іншое, як сувакавая палка. Палка — рэч звычайнай, але тым ня менш яна пакінула адметны сълед у гісторыі нашага народу, бо часцяком гуляла па съпінах непакорлівых беларусаў.

І ў гэтым сэнсе самым важкім і сувакавым быў, безумоўна, партыйна-саўецкі друк. Вось што пісала наконт гэтага, скажам не без іроніі, Беларуская Савецкая Энцыклапедыя: „Савецкі друк — важны сродак палітычнай асьветы масаў... Гэта пропагандыст, агітатор і арганізатар, дзейсная зброя ў ажыццяўленыні актуальных задач камуністычнай партыі”.

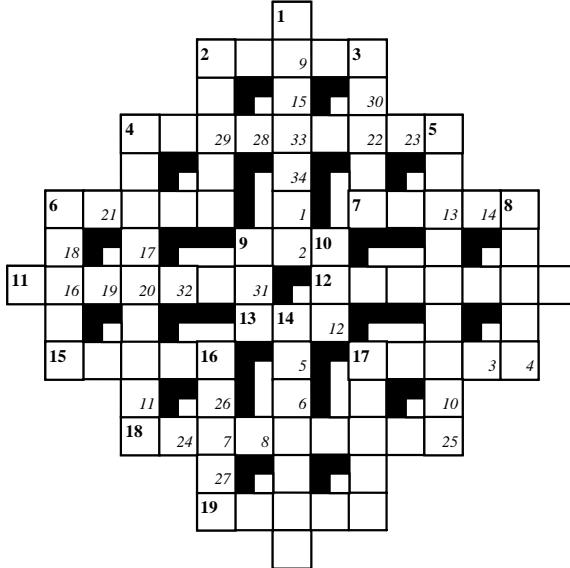
У наш час выхаваўчая ролі друку яш-

чэ больш узрасла. Але сёньня друк — гэта ўжо ня нейкая там сукаванка, а літое, кампактнае, зручнае выкарыстаньне гумавае прылады. Яно вельмі дзейснае ў справе выхавання масаў, але карыстацца ім трэба са спрытам. Так, па студэнцкім карку трэба біць з замахам, з адцяжкаю, а па той жа прафэсарскай галаве наадварот — без замаху, але рапушча ў хватка. Так, каб дручик аж захтуў у напятай руцэ.

Прапагандысты й выхавальнікі съцпіла называюць гэтае прыладзьдзе спэцродкам ітым самым прыніжаюць ягоную ролю ў жыцці грамадзтва. Насамрэч гэты спэцродак выхавання ўжо даўно стаў апошнім аргумэнтам і своеасаблівым сакральным сымбалем сёньняшніх улады.

Вінцэс МУДРОУ
(Паводле часопіса «ARCHE», 7/2000)

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. забруджанае месца, 4. чарапок расліны, перасаджаны на тканку іншай для надання ёй новых уласцівасцей, 6. затрымка ў руху ад скучанасці транспарту, 7. устроства для ўраўнаважвання большай сілы пры дапамозе меншай, 9. возера ў Афрыцы, 11. матэрыйял, якім абшыты край або паверхня нейкага прадмета, 12. адсутніцтва адзінства думак, 13. дзесяць дзесятак, 15. фруктовое дрэва з пладамі ў выглядзе акругленага конуса, 17. кучка снегу, намеценая ветрам, 18. лодка з дошак, 19. афрыканская рака.

Вертыкальна: 1. арэшына, 2. настаяцель невялікага мужчынскага кляшта-

ра, памочнік абата, 3. архітэктурны стыль заснаваны на імітацыі античных узору, 4. незадаволеная, фыркатая жанчына, 5. памяшканне з топкамі правых катлоў, 6. спартыўны бег на пэўную адлегласць, 8. старая жытнагрэчанская міфалагічная шматгаловая змяя, 9. беспеременная змена гадоў, дзён і г.д., 10. ніз пасудзіны, 14. сігнал апавяшчэння небяспечнага становішча, 16. старая мера даўжыні, роўная 0,71 м., 17. высакамернасць.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўшы літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытчыцоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю праўлінья рашэнні, будуть разыграны кніжны ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 27 нумара

Гарызантальна: гамбіт, Алабама, Рансар, самалюб, аполак, радуга, пячатка, Борміо, ратунак, разява.

Вертыкальна: Мансур, Талмуд, начальник, Гарба, Манро, Ітака, Пічэт, лятынь, кладка, апока, Урмія, апора.

Рашэнне: У гультай пясок за рукавамі.

Кніжны ўзнагароды высылаем Вользе Дземяновіч з Варшавы і Лукашу Пацэвічу з Беластока.

Вечнае пытанне

Чаму мужчыны п'юць? Хірургі і металургі, акцёры і шафёры, спартсмены і бізнесмены... Ды таму, што ім грошай мала плаціць! А ў мужчыны з пустымі кішэнямі адразу ўзнікае комплекс уласнай непаўнацэннасці. Ну як тут з гора не запіць?

Таму, што ў іх грошай куры не дзяубуць. Ім проста немагчыма не зазірнуць у бар, рэстаран ці кафэ.

Таму, што цэнтры сапраўдную мужчынскую дружбу. Паважаюць адзін аднаго. А для гэтага не шкада авансу, прэміі, пінжака і гадзінніка.

Таму, што не вераць у сапраўдную мужчынскую дружбу. „Я з ім не раз гарэлку піў, а ён, падлюка, у мяне Зойку звёў...”

Таму, што жонка — змяя, вочы б на яе не глядзелі. Калі замуж ішла, то анёлам была. А сёння? Агідная, шыпіць дзень і ноч...

Таму, што жонка — прыгажуна. Па вуліцы ідзе — усе мужыкі шыпіць скручваюць. А яна і радая.

Таму, што сыны — ёлупні. Ні розуму, ні сумлення.

Таму, што сыны надзвіва разумнымі павышасталі. Бацьку роднага не зазіржаюць. А хто іх корміць, лайдакоў?

Таму, што цешча трапілася — звер. Вішчыць бясконца. Адна мара: вочы заціць, каб гэтую вядзьмарку не бачыць...

Таму, што цешча — залатая. Зяць на парог — яна паўлітру на стол.

Таму, што мужчыны — вясёлыя хлопцы. Яны любяць анекдоты, гаманлівае застолле.

Таму, што мужчыны цяжка перажываюць свае няўдачы. Яны не плачуть, не скуголяць, а моўчкі наліваюць шклянку.

Таму, што ў мужчыны няма ўлады. Ён нараджаецца, каб кіраваць, а яго жонка венікам ганяе. Тут не толькі напіца можна.

Таму, што ў мужчыны шмат улады. А гэта псуе харктар.

Таму, што мужчына — абыякавы.

<http://anekdotov.net/pic/photo/>
Дома няма нічога, а ён апошні грош прапівае.

Таму, што мужчына адказна ставіцца да сваіх абавязкаў. Шмат працуе. Не ведае, што такое адпачынак. Трэба ж неяк расслабіцца.

Таму, што здароўем мужчына не пакрыўданы: кроў з малаком і аршын у плячах. Літр — ні ў адным воку!

Таму, што хваробы ўсялякія прычапіліся. Толькі пярцоўка на шакаладзе ды пяршак на гарчыцы дапамагаюць.

Таму, што мужчыны ўмеюць цаніць радасці жыцця. Яны п'юць і гуляюць на гэтым свеце, бо невядома, што чакае на тым.

Таму, што ў мужчын духоўных запатрабаванняў няма. Кніжак не чытаюць, у тэатры не ходзяць.

Таму, што мужчыны — высокадухоўныя. Іх мучаць вечныя праблемы чалавечтва, яны пакутуюць за ўсіх...

І нічога з імі, п'янітасі, не зробіш. Выгнаць? Хто лепшага дасць? Памяняць? Шыла на мыла?

Застаецца адно — разумець. Тым бойл, што і мы, жанчыны, — не анёлы.

Ніна ПРАКОПЧЫК
(„Вожык”, 6/2001)

„Даўцины” Андрэя Гаўрылюка

кон дарагі духоў і плаціць стодоларавым банкнотам. Прадаўшчыца, прыглянуўшыся, вяртае банкнот:

— Фальшывы.

— У такім выпадку ён мяне згвалтаваў...

Гутараць дзве сяброўкі:

— Нялётка быць жонкаю міліцыянеру, — наракае адна. — Уваходзіць яму ў плоць і кроў, што першы выстрал аддае ў паветра.

Пасля шлюбу ён і яна дамовіліся, што калі каму захочацца, той скажа „Туз”, а калі не — „Валет”. У першую начака:

— Туз!

— Валет, — адказвае яна.

„Пачакай, я цябе правучу” — падумай ён.

Праз нейкі час яна кажа:

— Туз!

— Валет, — адказвае ён.

Яна ўсоўвае яму руку пад пояс:

— З такою картай ты хочаш пасаўца?

Раўнівы хлапец папракае нарачоную:

— Чаму ты не крычала, калі той напаў на цябе і цалаваў??

— Бо не з'яўляюся чэрвавяшчальніцай.

Сексуолаг гатовіць дысертацыю і тэлефануе да аднае пацыенткі:

— У вашым і вашага мужа бальнічным лісце ёсць разыходжанні. Муж заявіў, што савакупіцца два разы на тыдзень, а вы — некалькі разоў у суткі...

— Усё ў парадку, спадар доктар. Прынамсі датуль, пакуль не выплацім крэдыт на дом.

Дзяўчына просіць у парфумерыі фла-